

Preventivně výchovná činnost u vybrané skupiny obyvatelstva

Klára Beranová DiS.

Bakalářská práce
2023

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta logistiky a krizového řízení

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta logistiky a krizového řízení
Ústav ochrany obyvatelstva

Akademický rok: 2022/2023

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: Klára Beranová, DiS.
Osobní číslo: L20007
Studijní program: B1032A020002 Ochrana obyvatelstva
Forma studia: Kombinovaná
Téma práce: Preventivně výchovná činnost u vybrané skupiny obyvatelstva

Zásady pro vypracování

1. Na základě dostupných zdrojů zpracujte teoretickou část.
2. Zpracujte terminologii předmětné oblasti.
3. Popište stav preventivně výchovné činnosti u vybrané skupiny obyvatelstva.
4. Navrhněte preventivně výchovný materiál pro vybranou skupinu obyvatelstva.

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

1. *Ochrana obyvatelstva a krizového řízení: skripta / kolektiv autorů.* Praha: Ministerstvo vnitra – Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky, 2015. ISBN 978-80-86466-62-0.
2. KOPECKÝ, Miroslav; Eleonóra TILCEROVÁ a Jaromír ŠIMAN. *Ochrana člověka za mimořádných událostí.* Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. ISBN 978-80-244-4094-1.
3. ŘEHÁK, David; MARTÍNEK, Bohumír; RŮŽIČKOVÁ, Petra. *Ochrana obyvatelstva v kontextu aktuálních bezpečnostních hrozeb.* Ostrava: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2015. ISBN 978-80-7385-169-9.

Další odborná literatura dle doporučení vedoucího bakalářské práce.

Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Pavel Tomášek, Ph.D.**
Ústav ochrany obyvatelstva

Datum zadání bakalářské práce: **1. prosince 2022**

Termín odevzdání bakalářské práce: **5. května 2023**

L.S.

doc. Ing. Zuzana Tučková, Ph.D.
děkanka

prof. Ing. Dušan Vičar, CSc.
ředitel ústavu

V Uherském Hradišti dne 2. prosince 2022

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že:

- bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému a dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- podle § 60 odst. 1 autorského zákona má Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – bakalářskou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- pokud je výstupem bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považuji se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

- že jsem na bakalářské práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
- že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou obsahově totožné.

V Uherském Hradišti, dne: 5.5.2023

Jméno a příjmení studenta: Klára Beranová, DiS.

.....
podpis studenta

ABSTRAKT

Bakalářská práce je zaměřena na téma preventivně výchovná činnost u vybrané skupiny obyvatelstva. Práce je rozdělena do dvou částí, a to na teoretickou a praktickou část. V teoretické části je popsán integrovaný záchranný systém, přiblíženy základní složky integrovaného záchranného systému, preventivně výchovná činnost u Hasičského záchranného sboru Olomouckého kraje. Cílem praktické části bylo zpracování dotazníkového šetření, zpracování a přednes prezentace PowerPoint pro dospělé obyvatelstvo v produktivním věku a návrh preventivního materiálu v podobě nedatovaného diáře, polep služebních vozů speciální perforovanou fólií.

Klíčová slova: Hasičský záchranný sbor Olomouckého kraje, integrovaný záchranný systém, krajský koordinátor, ochrana obyvatelstva, preventivně výchovná činnost

ABSTRACT

The bachelor thesis is focused on the topic of preventive educational activities in a selected group of the population. The work is divided into two parts, a theoretical part and a practical part. The theoretical part presents the integrated rescue system, the basic components of the integrated rescue system, preventive educational activities at the Fire Rescue Service of the Olomouc Region. The aim of the practical part was the processing of a questionnaire survey, the processing and presentation of a PowerPoint presentation for the adult population of working age and the design of preventive material in the form of an undated diary, sticker of company cars with special perforated foil.

Keywords: Fire Rescue Service of the Olomouc Region, integrated rescue system, regional coordinator, population protection, preventive educational activities

Chtěla bych poděkovat mému vedoucímu bakalářské práce panu Ing. Pavlovi Tomáškoví, Ph.D. za odborné vedení této práce, trpělivost, vstřícnost a cenné rady. Dále bych chtěla poděkovat mé rodině, kolegům v práci a všem posluchačům přednášek za spolupráci při zpracovávání praktické části a získané zkušenosti.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 INTEGROVANÝ ZÁCHRANNÝ SYSTÉM	13
1.1 INTEGROVANÉHO ZÁCHRANNÝ SYSTÉM A JEHO VZNIK	13
1.1.1 Historie	13
1.1.2 Novodobá historie	15
1.1.3 Základní složky integrovaného záchranného systému	15
1.1.4 Ostatní složky integrovaného záchranného systému.....	16
1.2 PRÁVNÍ PROSTŘEDÍ INTEGROVANÉHO ZÁCHRANNÉHO SYSTÉMU	17
1.3 ZPŮSOB ŘÍZENÍ INTEGROVANÉHO ZÁCHRANNÉHO SYSTÉMU.....	20
1.3.1 Taktická úroveň.....	20
1.3.2 Operační úroveň	21
1.3.3 Strategická úroveň.....	21
1.4 DÍLČÍ ZÁVĚR	23
2 HASIČSKÝ ZÁCHRANNÝ SBOR OLOMOUCKÉHO KRAJE	24
2.1 HASIČSKÝ ZÁCHRANNÝ SBOR OLOMOUCKÉHO KRAJE JAKO ZÁKLADNÍ SLOŽKA INTEGROVANÉHO ZÁCHRANNÉHO SYSTÉMU	24
2.1.1 Krajské ředitelství Hasičského záchranného sboru Olomouckého kraje	25
2.1.2 Územní odbory Hasičského záchranného sboru Olomouckého kraje.....	26
2.1.3 Hasičské stanice Hasičského záchranného sboru Olomouckého kraje	27
2.2 ODDĚLENÍ OCHRANY OBYVATELSTVA A KRIZOVÉHO ŘÍZENÍ	28
2.2.1 Historie ochrany obyvatelstva v České republice	28
2.2.2 Oddělení ochrany obyvatelstva a krizového řízení u Hasičského záchranného sboru Olomouckého kraje	30
2.2.3 Definice ochrany obyvatelstva	30
2.2.4 Nejčastější mimořádné události	30
2.2.5 Statistika Hasičského záchranného sboru České republiky	31
2.3 ZÁKLADNÍ TERMINOLOGIE	33
2.3.1 Integrovaný záchranný systém	33
2.3.2 Likvidační práce	33
2.3.3 Mimořádná událost.....	33
2.3.4 Ochrana obyvatelstva	34
2.3.5 Požár.....	34
2.3.6 Preventivně výchovná činnost.....	34
2.3.7 Záchranné práce	34
2.4 DÍLČÍ ZÁVĚR	34
3 PREVENTIVNĚ VÝCHOVNÁ ČINNOST U HASIČSKÉHO ZÁCHRANNÉHO SBORU OLOMOUCKÉHO KRAJE	35
3.1 PRÁVNÍ PROSTŘEDÍ PREVENTIVNĚ VÝCHOVNÉ ČINNOSTI Z POHLEDU HASIČSKÉHO ZÁCHRANNÉHO SBORU ČESKÉ REPUBLIKY	35

3.1.1	Zákon 133/1985 Sb. o požární ochraně.....	35
3.1.2	Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky.....	35
3.1.3	Zákon č. 239/2000 Sb. o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů.	36
3.1.4	Zákon č. 240/2000 Sb. o krizovém řízení a o změně některých zákonů.	36
3.1.5	Zákon č. 241/2000 Sb. o hospodářských opatřeních pro krizové stavy a o změně některých zákonů	36
3.1.6	Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, vyšším odborném a jiném vzdělávání.	36
3.1.7	Zákon č. 320/2015 Sb. o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů.	36
3.1.8	Vyhláška Ministerstva vnitra č.328/2001 Sb. o některých podrobnostech zabezpečení integrovaného záchranného systému.....	36
3.1.9	Vyhláška Ministerstva vnitra č. 380/2002 Sb. k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva.....	37
3.1.10	Bezpečnostní strategie.....	37
3.1.11	Zpráva o stavu ochrany obyvatelstva v České republice 2018	37
3.1.12	Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030.....	37
3.2	KRAJSKÝ KOORDINÁTOR PREVENTIVNĚ VÝCHOVNÉ ČINNOSTI U HASIČSKÉHO ZÁCHRANNÉHO SBORU ČESKÉ REPUBLIKY	38
3.3	VÝCHOVA A VZDĚLÁVÁNÍ VYBRANÉ SKUPINY OBYVATELSTVA	39
3.4	DEMOGRAFICKÉ A GEOGRAFICKÉ ÚDAJE OLOMOUCKÉHO KRAJE	42
3.5	DÍLČÍ ZÁVĚR	42
II	PRAKTICKÁ ČÁST.....	43
4	PREVENTIVNĚ VÝCHOVNÁ ČINNOST U VYBRANÉ SKUPINY OBYVATEL.....	44
4.1	TAKTICKÉ CVIČENÍ JEDNOTEK POŽÁRNÍ OCHRANY NA KLINICE ZUBNÍHO LÉKAŘSTVÍ	44
4.1.1	Popis objektu Kliniky zubního lékařství	46
4.2	PREVENTIVNĚ VÝCHOVNÁ ČINNOST U VYBRANÉ SKUPINY OBYVATELSTVA	47
4.2.1	Vymezení a charakteristika cílové skupiny – dospělé obyvatelstvo v produktivním věku	47
4.3	VLASTNÍ VÝZKUM	48
4.3.1	Využití empirické metody formou řízeného standardizovaného rozhovoru	48
4.3.2	Průzkumné šetření u dospělé populace v produktivním věku.....	49
4.3.3	Zpracování checklistu k besedě	57
5	NÁVRH MATERIÁLU PREVENTIVNĚ VÝCHOVNÉ ČINNOSTI.....	59
5.1	PREZENTACE POWERPOINT A PŘÍMÉ PŮSOBNÍ LEKTORA.....	59
5.1.1	Dělení prezentace PowerPoint do tří částí	60
5.2	NÁVRH NEDATOVANÉHO DIÁŘE „KROK K ŽIVOTU!“	61
5.2.1	Požár od svíčky jako téma nedatovaného diáře	63

5.3	REKLAMNÍ POLEP OSOBNÍCH VOZŮ HZS OLK SPECIÁLNÍ PERFOROVANOU FÓLÍÍ.....	64
6	DÍLČÍ ZÁVĚR PRAKTICKÉ ČÁSTI.....	66
7	NÁVRHOVÁ OPATŘENÍ.....	68
	ZÁVĚR.....	69
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	70
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	75
	SEZNAM OBRÁZKŮ.....	76
	SEZNAM TABULEK.....	77
	SEZNAM GRAFŮ.....	78
	SEZNAM PŘÍLOH.....	79

ÚVOD

Ochrana života, zdraví a majetku jsou hodnoty, které si člověk chrání již od nepaměti. Každý den se potýká s různými nástrahami života, setkává se s mimořádnými událostmi. A můžeme říct, že čím je společnost vyspělejší, tím rychleji vznikají i nové hrozby na které je potřeba jednotlivce připravovat. Zároveň každý den vznikají nové technologie, které umí člověka ohrozit anebo také lépe ochránit. Obyvatelé se neustále vzdělávají, ovládají nové dovednosti a rozšiřují vědomosti. Na samotné obyvatele narůstá tlak k přípravě na mimořádné události a samostatnosti. S rostoucími požadavky na společnost dochází k vývoji ochrany obyvatelstva.

Zákon o integrovaném záchranném systému představuje ochranu obyvatelstva jako plnění úkolů civilní ochrany. Mezi úkoly zabezpečuje zejména varování, evakuaci, ukrytí a nouzové přežití obyvatelstva a další opatření k zajištění ochrany života i zdraví osob a majetku. Ochrana života, zdraví a majetku je cílem i jednotlivých složek IZS. Tento zákon definuje základní složky IZS, mezi které patří Hasičský záchranný sbor České republiky, jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí kraje, poskytovatele zdravotnické záchranné služby a Policie České republiky. Dále definuje i ostatní složky. Ostatními složkami jsou například předurčené síly a prostředky ozbrojených sil, ostatní ozbrojené bezpečnostní sbory i záchranné sbory, orgány veřejného zdraví apod., které poskytují plánovanou pomoc na vyžádání při záchranných a likvidačních pracích.

Fyzická osoba dle tohoto zákona má právo na informace o opatřeních k zabezpečení ochrany obyvatelstva a na poskytnutí školení ke své činnosti při mimořádných událostech. I hromadné informační prostředky, kam patří televizní a rozhlasové vysílání mají povinnost na základě žádosti operačního a informačního střediska integrovaného záchranného systému, bezúplatně, ihned a bez úpravy obsahu a smyslu uveřejnit tísňové informace důležité pro zajištění záchranných a likvidačních prací.

Jednotlivé složky IZS se neustále vzdělávají a připravují na nové hrozby. Získávají a obměňují vybavení k rychlému a přesnému zásahu v případě potřeby. Ale i přes tyto opatření vykazují statistiky ztráty a oběti na životech. Vybavenost a připravenost složek IZS je na vysoké úrovni. Ale ochrana života a zdraví je nedostatečná v případě, kdy samotná osoba neumí postupovat při vzniklé mimořádné události před příjezdem složek IZS. Je důležité, aby každý občan byl včas a správně proškolen a tím byl lépe ochráněn život, zdraví a majetek. Může nastat situace, kdy bude občan odkázán na své schopnosti

a dovednosti a bude nutné, aby pomohl druhým občanům. Na základě přístupu vyškoleného jedince, můžeme snížit dopady vzniklé mimořádnou událostí.

V této bakalářské práci se zaměřujeme na lepší připravenost dospělých osob v produktivním věku na vzniklé mimořádné události. Nejběžnější mimořádnou událostí dle statistiky je požár.

Teoretická část charakterizuje integrovaný záchranný systém a jeho jednotlivé složky, popisuje právní normy dotčené oblasti. Se vzděláváním obyvatelstva má nejvíce zkušeností Hasičský záchranný sbor České republiky a jeho jednotlivá krajská ředitelství, jehož nedílnou součástí je oddělení ochrany obyvatelstva a krizového řízení. Toto oddělení připravuje obyvatelstvo na mimořádné události.

V rámci přípravy obyvatelstva na mimořádné události práce popisuje nejběžněji využívané metody předávání informací. Předávání informací i vzdělávání probíhá nejčastěji v rámci besed, seminářů. Při výchově a vzdělávání osob je důležitá i možnost nastavení struktury obsahu z pohledu věku posluchačů, zvolené metody předávání informací k záchraně života nebo ochraně zdraví a majetku při vzniku mimořádné události.

V praktické části bylo předneseno na dvou besedách téma z oblasti požární ochrany k sebezáchraně toho nejdůležitějšího, a to vlastního života při vzniku mimořádné události jako je požár. V praxi se běžně setkáváme s názorem osob, že stát a jeho složky, myšleno složky IZS, se postarají a ochrání život, zdraví a majetek. Pro tento cíl jsou přímo předurčené a vybavené. Ale až v okamžiku, kdy se dostaví na místo vzniku mimořádné události. Před samotným příjezdem složek IZS je potřeba, aby jedinec postupoval dle předem naučených vzorců chování a chránil si vlastní zdraví, život a majetek. Uměl pomoci dalším postiženým osobám. Bakalářská práce se zaměřila na vzdělávání dospělé skupiny obyvatel v produktivním věku.

Cílem bakalářské práce je zvýšit připravenost obyvatelstva na mimořádné události. Besedy podpořili prohloubení znalostí z oblasti požární ochrany a ochrany člověka za mimořádných událostí. Forma působení byla přímá v kontaktu s lektorem a v návaznosti na řízené rozhovory byla zpracována prezentace PowerPoint, doplněná o videa a názorné praktické ukázky. K podpoře výchovy obyvatelstva by navrhnout nedatovaný diář.

Pro splnění hlavního cíle bakalářské práce byla využita metoda dotazníkového šetření. Výsledkem jsou návrhová opatření, která mohou sloužit pro preventivně výchovnou činnost.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 INTEGROVANÝ ZÁCHRANNÝ SYSTÉM

1.1 Integrovaného záchranný systém a jeho vznik

V této kapitole popisujeme historii vzniku legislativní normy o IZS, potřeby upřesnění postupů při společném zásahu více složek, určení velitele celého zásahu a dělení složek IZS. Integrovaný záchranný systém funguje na základě popsaných nastavených pravidel, každý má přidělené role, funkce, oprávnění a předem daný systém velení. S ohledem na tuto skutečnost jednotlivé složky IZS ihned fungují a orientují se profesionálně u každé mimořádné události.

1.1.1 Historie

Analýza bezpečnostního prostředí a identifikace bezpečnostních hrozeb, vznikající mimořádné události velkého rozsahu v České republice potřebovali k likvidaci a záchranným pracím, celkové zvládnutí mimořádných událostí jednotlivé složky k záchraně životů, ochraně zdraví a majetku. Zasahující složky cílili na ochranu životů, zdraví a majetku každá dle svých postupů a občas naráželi na dohody mezi sebou. Systém velení nebyl nastavený. Jednotlivé zasahující složky potřebovali koordinaci spolupráce při mimořádných událostech. Potřebovali určit práva a povinnosti, definovat velitele u společných zásahů. Cílem bylo ochránit hodnoty a zájmy bezpečnostní politiky ČR. Očekávanými hrozbami byla neřízená migrace, živelní pohromy velkého rozsahu, teroristické činy, ale i válečné konflikty. Pád železné opony na přelomu osmdesátých a devadesátých let dvacátého století vedl ke zrušení bezpečnostní koncepce spadající pod civilní ochranu v gesci Ministerstva obrany.

V roce 1997 řešili složky a jednotlivé orgány mimořádnou událost velkého rozsahu ve formě povodní na zasaženém území. Povodně na Moravě v roce 1997 ukázaly připravenost jednotlivých zasahujících složek i jejich dobrou vybavenost na mimořádnou událost tak velkého rozsahu. Ale slabinou zůstala otázka v podobě velení všem zúčastněným složkám. Každá zasahující složka měla svého velitele a jasně dané postupy. Ale předávání informací probíhalo chaoticky a nebylo jasné kdo řídí a koordinuje záchranné a likvidační práce. Věcně příslušný orgánům a záchranným složkám chyběli informace při konkrétním typu události. Zásady integrovaného záchranného systému uvádí usnesení vlády č. 246 z 19.května v roce 1993. Následně zákon o okresních úřadech stanovuje povinnost organizovat integrovaný záchranný systém. (Ministerstvo vnitra České republiky, 2020)

Povodně na Moravě provázeli intenzivní dešťové srážky trvající pět dní. Zvedaly hladinu řeky Moravy až o šest metrů, při rozlivu v samotném toku docházelo k devastaci koryta řeky. Obdobná situace byla kolem řek Odra a horní Labe. Dravost a energie vody transportovala i velké kameny s průměrem přes jeden metr do jiných částí koryta. Tabulka 1 uvádí podrobný popis z katastrofálních povodní na Moravě v roce 1997. (Ministerstvo zemědělství České republiky, 2010)

Tabulka 1 - Katastrofální povodeň na Moravě v roce 1997 (vlastní, 2023)

Odtok plavenin	zvýšen až 173násobně (řeka Ostravice)
Sedimentace plavenin:	mezi Kroměříží a Uherským Hradištěm sedimentovalo 350–400 tis. tun plavenin
Počet úniků závadných látek:	více než 60. Nejvýrazněji se na jakosti vod projevilo vyplavení průmyslových provozů v ostravské aglomeraci.
Počet zničených obydlí:	29 000 domů
Počet následných půdních sesuvů:	405 sesuvů
Počet obětí:	50 lidských životů
Škody:	62,6 mld. Kč

Z tabulky je patrné, že při intenzivních srážkách v červenci 1997 probíhaly následkem podmáčení půdy sesuvy, následkem byli poškozeni železniční tratě a mosty, spousta obydlí byla neobyvatelných a zničených. Rozsáhlé škody byly i na zemědělské půdě. Celkově škody dosahovaly hodnoty 62,2 miliardy korun. (Brázdil a kolektiv, 2005)

Město Olomouc voda svírala a vylévala se z koryta řeky Moravy např. v oblasti dnešního nákupního centra Šantovka. V roce 1997 se v této oblasti nacházel závod Milo a zpracovávali chemické látky a oleje. Dolní náměstí v Olomouci nepatřilo mezi zatopené části města a technika Armády ČR zásobila místní Potraviny Klárka pečivem. Lidé ze zatopených oblastí nechtěli využít nabízenou pomoc od státu a cestou přes vodu nakupovali potraviny nejen sobě, ale i svým postiženým sousedům. Dlouhotrvající nedostatek elektrické energie způsoboval poplach v elektronicky hlídaných objektech v okolních obchůdcích celého Dolního náměstí. Potraviny zůstaly otevřené pro postižené obyvatelstvo a majitel řešil nedostatek elektrické energie zapůjčením elektrocentrály. Tímto způsobem byla řešena distribuce potravin z tohoto obchůdku.

1.1.2 Novodobá historie

Vznikající ochrana obyvatel byla dále vázána mezinárodními i vnitrostátními normami. Získanými zkušenostmi z předcházejícího období vznikl jako základní pilíř ochrany obyvatel před mimořádnými událostmi integrovaný záchranný systém schválením zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů. IZS nepředstavuje nějakou složku či instituci postavenou nad všechny bezpečnostní a záchranné složky. Integrovaný záchranný systém je postup činnosti, koordinace a spolupráce jednotlivých složek dle předem domluvených postupů, jak společně zvládat mimořádné události, ale i přípravu na tyto události. Gestorem pro integrovaný záchranný systém se stal Hasičský záchranný sbor České republiky na základě vynikajících zkušeností z povodní roku 1997. (Kroupa a Říha, 2011)

Ukotvení integrovaného záchranného systému v zákoně přineslo lepší spolupráci a koordinaci při narůstajících mimořádných událostech. IZS koordinuje činnosti jednotlivých orgánů státní správy, územní samosprávy, krizových orgánů a všech složek. (Lošek, 2013)

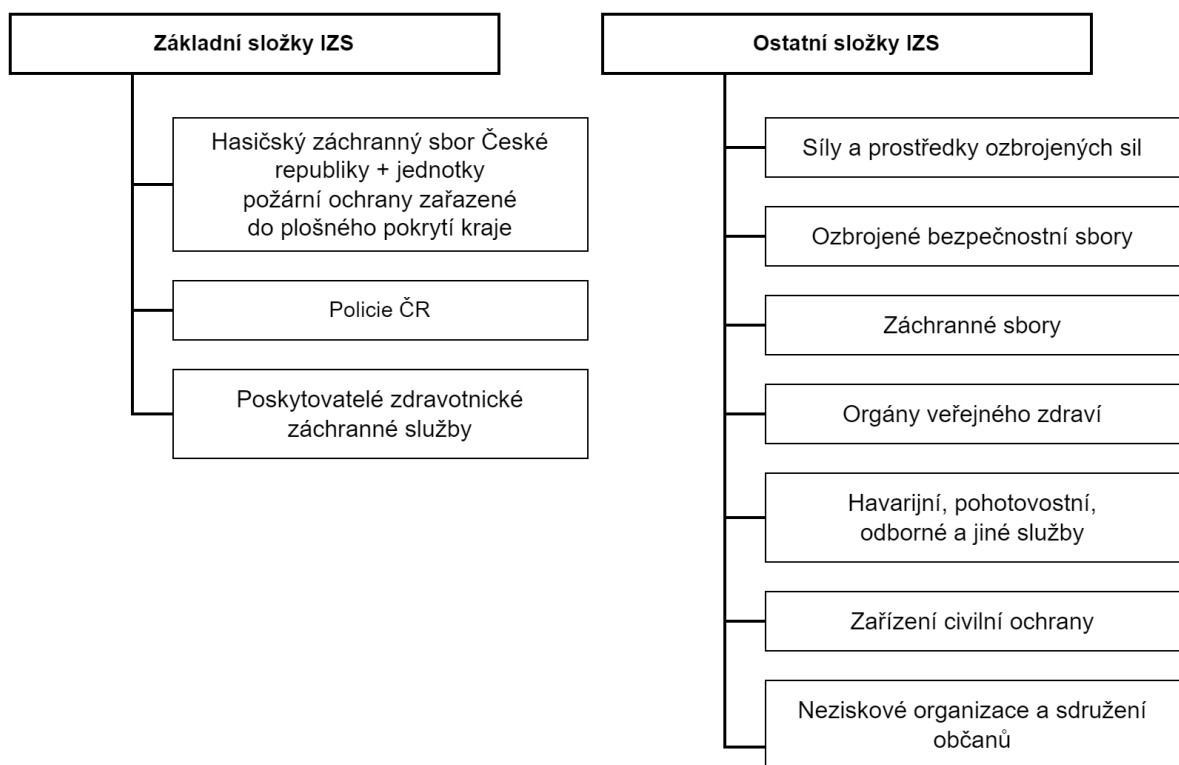
Současná společnost disponuje neomezenou dostupností elektrické energie, pitné vody, tepla a bezpečí. Čím je společnost vyspělejší, tím je i zranitelnější a závislá na komoditách každodenního života. Tyto komodity řadíme mezi prvky kritické infrastruktury. Ochrana prvků kritické infrastruktury je zahrnuta do havarijních a krizových plánů při zpracovávání a jejich aktualizaci. Ochrana prvků kritické infrastruktury společně s kybernetickými útoky analyzuje a popisuje Bezpečnostní strategie České republiky z roku 2015 jako bezpečnostní hrozby. Bezpečnostní systém České republiky zajišťují složky IZS, státní orgány, orgány územní samosprávy, PO a FO. Za funkčnost bezpečnostního systému je odpovědná vláda. (Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2015)

1.1.3 Základní složky integrovaného záchranného systému

Základní složky integrovaného záchranného systému tvoří Hasičský záchranný sbor České republiky, jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí kraje, poskytovatelé Zdravotnické záchranné služby a Policie České republiky. Tyto složky jsou schopny zasahovat na celém území České republiky, kdykoliv a zároveň obsluhují linky tísňového volání. (Fiala a spol., 2014)

1.1.4 Ostatní složky integrovaného záchranného systému

Mezi ostatní složky integrovaného záchranného systému řadíme vyčleněné síly a prostředky ozbrojených sil, ostatní ozbrojené bezpečnostní složky a záchranné sbory, orgány ochrany veřejného zdraví, pohotovostní, havarijní a odborné služby, zařízení civilní ochrany, neziskové organizace a spolky zabývající se záchrannými pracemi nebo obecně prospěšné společnosti např. Horská služba o.p.s. Tyto složky poskytují pomoc na základě vyžádání. Poskytovatelé plánované pomoci na vyžádání se zahrnují do poplachového plánu IZS na základě uzavřených dohod o poskytnutí pomoci na vyžádání s HZS ČR. Poplachový plán IZS kraje je k dispozici na KOPIS u HZS ČR daného kraje. Obrázek 1 znázorňuje členění složek IZS. (Sadílek, 2019)

Obrázek 1 - Základní a ostatní složky integrovaného záchranného systému České republiky (vlastní, 2023)

Z obrázku je patrné členění složek IZS. Základní složky IZS tvoří pomyslný pilíř fungování IZS, zatímco ostatní složky jsou specifické, mají určitou vybavenost a doplňují nebo rozšiřují dovednosti a vybavení základních složek IZS.

1.2 Právní prostředí integrovaného záchranného systému

V následující kapitole se věnuji právnímu prostředí integrovaného záchranného systému a samotnému řízení IZS. Povinnosti a práva jednotlivých složek jsou ošetřeny v zákonech, prováděcích vyhláškách, nařízeních a usneseních vlády ČR.

Mezi základní právní normy můžeme zařadit:

- Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava ČR, ve znění pozdějších předpisů

V tomto zákoně se uvádí, že ČR je svrchovaný stát, založený na demokratických principech a zároveň dodržuje závazky uvedené v mezinárodním právu. Pojednává o moci výkonné, zákonodárné a soudní. „Každý občan může činit to, co není zákonem zakázáno a nikdo nesmí dělat to co zákon neukládá.“ (Kolektiv autorů, 2021)

- Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku ČR.

Listina základních práv a svobod pojednává o problematice lidské důstojnosti, základní svobody, lidských právech a je založena na demokratických hodnotách. Orientuje se i na etnické menšiny, sociální a kulturní práva, právo soudní a jinou právní ochranu. (Kolektiv autorů, 2021)

- Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti ČR

Tento zákon seznamuje s vyhlášením krizových stavů jako je nouzový stav (vyhlašuje vláda) a stav ohrožení státu nebo válečný stav (vyhlašuje parlament). Kdo a za jakých podmínek může vyhlásit, popisuje bezpečnostní radu státu a podíl státu při zajišťování bezpečnosti v ČR. (Kolektiv autorů, 2021)

- Zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů.

Tento zákon popisuje podmínky pro ochranu života, zdraví a majetku při MU. Uvádí povinnosti ministerstev, státních orgánů, PO a PFO z pohledu požární ochrany, náhrady škod, čištění a kontroly spalinové cesty včetně její revize. Část je věnována jednotkám požární ochrany. (Kolektiv autorů, 2021)

- Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů.

Zákon stanovuje orgány pro koordinaci složek integrovaného záchranného systému a těmi jsou operační střediska tísňového volání. Stálými orgány pro koordinaci jednotlivých složek

jsou z pohledu Hasičského záchranného sboru České republiky Operační středisko Generálního ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky tzv. OPIS a krajská operační střediska hasičského záchranného sboru tzv. KOPIS. Jeden ze čtrnácti KOPIS je přímo v Olomouci u HZS OLK. Zákon definuje pojem IZS, MU, záchranné a likvidační práce, OO, organizaci místa zásahu, práva a povinnosti PFO a FO při MU, sankce, náhrady, výjimky. Popisuje taktická a prověřovací cvičení. (Kolektiv autorů, 2021)

- Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon),

Zákon definuje stav nebezpečí a pravomoci i působnost státní správy a samosprávy při realizaci prvků ochrany při vzniku KS, před jejím vznikem, práva a povinnosti PO a FO při přípravě na KS, ochraně KI. (Kolektiv autorů, 2021)

- Zákon č. 241/2000 Sb., o hospodářských opatřeních pro krizové stavy a o změně některých souvisejících zákonů,

Zákon vymezuje základní pojmy k HOPKS, přípravu a pravomoc vlády, státních orgánů při přípravě a přijetí HOPKS. Uvádí státní hmotné rezervy, infrastrukturu a výstavbu, regulační opatření. (Kolektiv autorů, 2021)

- Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky,

Upravuje postavení, činnost, řízení, organizaci PČR, kompetence a povinnosti, spolupráci. Zajištění osoby, cizince, cely, odnětí věci, bezpilotní systém, zadržení vozu apod. (Česko, 2008)

- Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (Česko, 2001),

Cílem je chránit vody jak povrchové, tak podzemní, předcházet povodním, zabezpečit vodní díla, stavební povolení, ochrany vodních zdrojů, terénní úpravy kolem vod, podmínky ohlášení vodního díla. (Česko, 2001)

- Zákon č. 374/2011 Sb., o Zdravotnické záchranné službě, ve znění pozdějších předpisů,

Zákon upřesňuje vymezení zdravotnické záchranné služby, dostupnost, traumatologický plán, poskytovatele zdrav. záchrann. služby, zdrav. operační středisko, výjezdové základny a skupiny, oprávnění a povinnosti, přestupky. (Česko, 2011)

- Zákon č. 224/2015 Sb., o prevenci závažných havárií způsobených vybranými nebezpečnými chemickými látkami nebo chemickými přípravky,

Stanovuje systém prevence, upravuje práva a povinnosti objektů a zařízení nakládajícími s nebezpečnými látkami, přestupky apod. (Česko, 2015)

- Zákon 320/2015 o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů ve znění pozdějších předpisů,

Upravuje používání symbolů, názvů HZS ČR a stanovuje stejnokrojovou ústroj, nově se zaměřuje na ochranu informací a nakládání s nimi. Podrobněji popisuje úhradu nákladů zásahu, přestupky, nakládání s majetkem při KS. (Kolektiv autorů, 2021)

Vyhlášky k uvedeným zákonům doplňují, upřesňují nebo rozvádí postupy jednotlivých orgánů:

- Vyhláška č. 328/2001 Sb., o některých podrobnostech zabezpečení integrovaného záchranného systému,

Vyhláška stanovuje postupy, zásady spolupráce jednotlivých operačních a informačních středisek základních složek. Současně upravuje úkoly operačních a informačních středisek. Zásady krizové komunikace, dokumentaci a způsob zpracování. (Kolektiv autorů, 2021)

- Vyhláška č. 380/2002 Sb., k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva,

Vyhláška stanovuje postup zřizování zařízení civilní ochrany a odbornou přípravu personálu, způsob informování PO a FO o charakteru ohrožení a připravovaných opatřeních, způsob provedení evakuace, JSVV, poskytnutí úkrytu, územní plánování, technické požadavky na stavby. (Kolektiv autorů, 2021)

- Nařízení vlády č. 463/2000 Sb., o stanovení pravidel zapojování do mezinárodních záchranných operací, poskytování a přijímání humanitární pomoci a náhrad výdajů vynakládaných právními osobami a podnikajícími fyzickými osobami na ochranu obyvatelstva, ve znění pozdějších předpisů. (Kolektiv autorů, 2020)

Uvedené právní prostředí upřesňuje postupy jednotlivých složek IZS, státní správy, samosprávy, PO, PFO, FO při přípravě a zdolávání MU. Při činnostech k ochraně obyvatelstva vystupují složky IZS profesionálně a dle předem daných postupů. Jednotlivé postupy prověřují složky IZS v rámci taktických, strategických cvičení. U HZS ČR

můžeme představit prověřovací cvičení ZÓNA, u PČR je velmi časté taktické cvičení AMOK – útok aktivního střelce. Některá cvičení probíhají i na mezinárodní úrovni.

1.3 Způsob řízení integrovaného záchranného systému

Koordinace složek IZS při společném zásahu postupuje podle daných pravidel. Skoro každá organizace pro správné postupy zpracovává organizační řád, operační řízení a má nastavenou úroveň strukturovaného oprávnění k rozhodování. pro co nejefektivnější práci. Při zásahu dvou a více složek na místě mimořádné události říkáme že zasahují složky IZS. K tomu, aby efektivně, hospodárně a co nejrychleji zasahovali je třeba určitá disciplína a postup zdolávání MU, tomu říkáme úroveň řízení.

Způsob řízení můžeme rozdělit do tří základních úrovní. Úrovně jsou nastavené podle toho, kdo provádí koordinaci záchranných a likvidačních prací a kdo přebírá odpovědnost. Větší míra zásahů se děje za použití IZS v rámci operačního řízení dle právních předpisů. V jednotlivých právních předpisech je vypsáno oprávnění operačních středisek IZS, práva a povinnosti velitele zásahu, starosty obce, starosty obce s rozšířenou působností, hejtmana kraje, ministerstev při zdolávání mimořádné události, především záchranné a likvidační práce.

Základní úrovně řízení:

- taktická
- operační
- strategická.

1.3.1 Taktická úroveň

Na taktické úrovni je zpravidla velitelem zásahu odpovídající za záchranné a likvidační práce velitel jednotky požární ochrany nebo příslušný funkcionář HZS ČR s právem přednostního velení. Při své činnosti koordinuje práce a činnost jednotlivých složek IZS přítomných na místě zásahu. Velitelem zásahu je vždy pokud zvláštní právní předpis nestanoví něco jiného. Ke své činnosti si může zřídit výkonný orgán – štáb velitele zásahu. Pravomoci velitele stejně jako pravomoci štábu velitele zásahu jsou podrobně uvedeny v zákoně o IZS. K mimořádné události přijíždí jednotka požární ochrany zpravidla jako první budeme-li uvažovat například požár v bytě. Při takové události zasahují i další složky

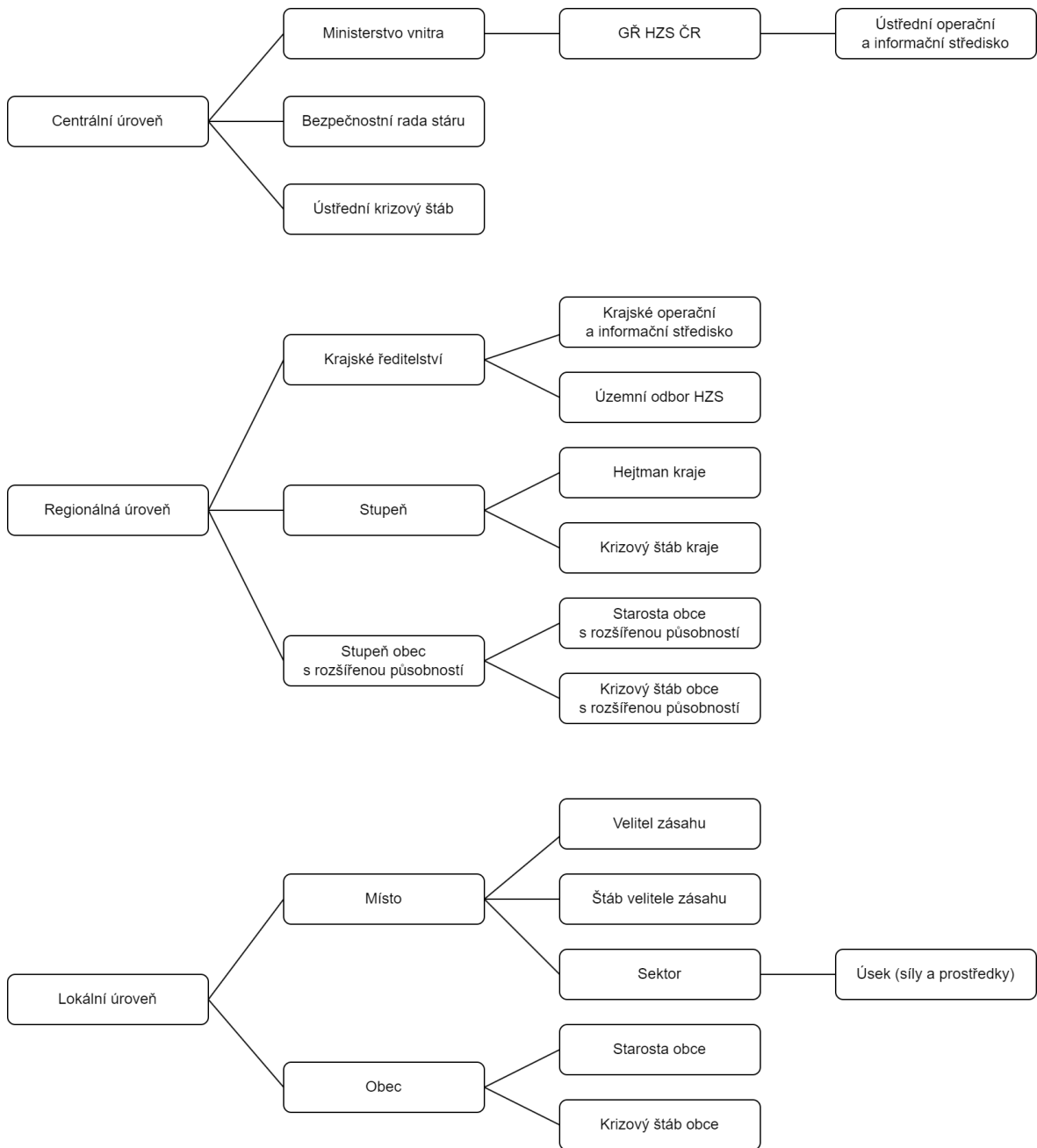
IZS. Velitelé těchto dalších složek IZS mají velitelskou pravomoc vůči svým členům své složky a spolupracují s velitelem zásahu nebo postupují dle rozhodnutí štábu velitele zásahu. Vyměňují si informace s velitelem zásahu nebo se štábem velitele zásahu navzájem. (Hanuška, Skalská a Dubský, 2010)

1.3.2 Operační úroveň

Řízení složek IZS z operačních středisek probíhá na operační úrovni. Operační a informační středisko HZS Olomouckého kraje tzv. KOPIS má koordinační roli k ostatním operačním střediskům, přijímá hovory na tísňovou linku 112 a 150, provádí zkoušku varovného zařízení obyvatelstva 1x měsíčně, v případě potřeby ovládá systémy varování a vyrozumění obyvatelstva. Podporuje komunikaci mezi jednotlivými složkami. Slouží také jako bod propojení mezi místem zásahu a další úrovní řízení. KOPIS povolává i ostatní složky IZS k zásahu dle poplachového plánu IZS nebo na žádost velitele zásahu. Operační středisko IZS je také spojovým bodem mezi místem zásahu a třetí řídicí úrovní tzv. strategickou.

1.3.3 Strategická úroveň

Strategická úroveň řízení zahrnuje zapojení starostů obcí nebo obcí s rozšířenou působností, hejtmana kraje nebo ministerstva vnitra v případě žádosti velitele zásahu. Pro tuto činnost při likvidačních a záchranných pracích využívají jako pracovní orgán krizový štáb. Ten při své činnosti vychází ze zpracovaných krizových plánů. V případě vyhlášení nejvyššího stupně poplachu dle poplachového plánu IZS je hejtman kraje zapojen automaticky a může požádat o spolupráci, Ministerstvo vnitra zastoupené GŘ HZS ČR. Pokud je zapojen hejtman kraje tak je na jeho zvážení, zda převezme koordinaci. Koordinace činností na strategické úrovni probíhá i na základě zpracovaných havarijních plánů a vnějších havarijních plánů. Pro krajský úřad zpracovávají tyto plány hasičské záchranné sbory. Následující obrázek znázorňuje strukturu IZS a vazbu na prvky krizového řízení. (Fiala a spol., 2014)

Obrázek 2 - Struktura IZS a vazba na prvky krizového řízení (vlastní, 2023)

Obrázek znázorňuje provázanost jednotlivých úrovní prvků krizového řízení, s kterými se můžeme setkat při mimořádných událostech.

1.4 Dílčí závěr

Z předchozího textu vyplývá, že IZS je funkční propracovaný systém spolupráce všech složek, které jsou povolány k řešení mimořádné situace. Koordinace na místě zásahu vychází z právního prostředí. Samotný zásah postupuje podle určité úrovně řízení a operační a informační střediska jsou důležitou součástí z pohledu předávání informací a koordinace.

2 HASIČSKÝ ZÁCHRANNÝ SBOR OLOMOUCKÉHO KRAJE

Nyní si představíme jednu ze základních složek IZS, mezi kterou můžeme zařadit HZS ČR. Právní prostředí a jednotlivé stanice, oddělení ochrany obyvatelstva a krizového řízení. Výchovu a vzdělávání obyvatelstva řadíme mezi činnosti spadající pod oddělení ochrany obyvatelstva a krizového řízení. V minulém období se podařilo GŘ HZS ČR sjednotit činnosti v této oblasti a vznikali metodické příručky, doporučení a mnoho dalších podpůrných materiálů. Podařilo se začlenit problematiku ochrany člověka za mimořádných událostí do rámcově vzdělávacích programů.

2.1 Hasičský záchranný sbor Olomouckého kraje jako základní složka integrovaného záchranného systému

Mezi základní složky integrovaného záchranného systému řadíme Hasičský záchranný sbor České republiky a je organizační složkou státu. Celkem je v ČR 14 krajských ředitelství HZS ČR. Úkolem Hasičského záchranného sboru České republiky (dále jen HZS ČR) je chránit životy, zdraví, majetek obyvatel a životní prostředí. Hasičský záchranný sbor Olomouckého kraje (dále jen HZS OLK) působí v novém organizačním uspořádání od ledna 2001 a to na základě zákona č.238/2000 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky. Tento zákon byl již nahrazen. (GŘ HZS ČR, 2009)

HZS OLK vznikl sloučením jednotlivých hasičských záchranných sborů okresů Olomouc, Prostějov, Přerov, Jeseník a Šumperk a převodu úkolů Hlavního úřadu Civilní ochrany České republiky a referátu obrany a ochrany, které byli dříve pod správou okresních úřadů. S účinností od 1.ledna 2016 se řídí zákonem č. 320/2015 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky.

Hasičský záchranný sbor Olomouckého kraje se člení uvnitř organizace na krajské ředitelství, v čele stojí krajský ředitel brigádní generál Ing. Karel Kolářík, jednotlivé územní odbory a stanice. HZS OLK působí na územním obvodu shodném s hranicemi Olomouckého kraje, podporuje přeshraniční spolupráci i pomoc ostatním krajům.

Krajina v Olomouckém kraji je velmi rozmanitá v souvislosti s podnebími nadmořskou výškou. V severní části kraje se nachází hory oproti centrální části, která je spíše rovinnatého charakteru. Jižní část je teplejší a sušší. Olomoucký kraj se rozprostírá především ve střední a severní části Moravy, krajem protéká řeka Morava. Celková rozloha je 5 267 m² s 622 485

obyvateli. Obyvatelé žijí v 402 obcích a jedná se o sedmý nejlidnatější kraj ze čtrnácti krajů v ČR. (Hasičský záchranný sbor Olomouckého kraje, 2022)

2.1.1 Krajské ředitelství Hasičského záchranného sboru Olomouckého kraje

Centrálním městem celého kraje je Olomouc a v tomto městě sídlí na Schweitzerově ulici krajské ředitelství Hasičského záchranného sboru Olomouckého kraje. HZS OLK se člení na jednotlivá oddělení, která plní dané úkoly např. na úseku požární prevence. Pod HZS OLK spadá oddělení ochrany obyvatelstva a krizového řízení, toto oddělení plní úkoly z oblasti ochrany obyvatelstva a krizového řízení a postupuje ve své činnosti podle platného právního prostředí. V rámci své činnosti spolupracuje s ostatními institucemi např. s Krajskou hygienickou stanicí Olomouckého kraje, se Státním veterinárním ústavem Olomouckého kraje. Při jednotlivých událostech navazuje úzkou spolupráci s těmito institucemi. Na jaře roku 2023 byla v ČR rozšířená ptačí chřipka, v minulosti byla řešená pandemie Covid-19 s Krajskou hygienickou stanicí Olomouc. Při těchto událostech se řídili předem danými zákony a nařízeními.

Níže uvádím vybrané právní prostředí:

- Zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně
- Zákon č. 239/2000 Sb., o IZS
- Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení
- Zákon č. 241/2000 Sb., o hospodářských opatřeních pro krizové stavy a o změně některých souvisejících zákonů,
- Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (Česko, 2001),
- Zákon č. 224/2015 Sb., o prevenci závažných havárií způsobených vybranými nebezpečnými chemickými látkami nebo chemickými přípravky,
- Zákon 320/2015 o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů ve znění pozdějších předpisů,
- Vyhláška č. 328/2001 Sb., o některých podrobnostech zabezpečení integrovaného záchranného systému,
- Vyhláška č. 380/2002 Sb., k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva,
- Nařízení vlády č. 463/2000 Sb., o stanovení pravidel zapojování do mezinárodních záchranných operací, poskytování a přijímání humanitární pomoci a náhrad výdajů

vynakládaných právníckými osobami a podnikajícími fyzickými osobami na ochranu obyvatelstva, ve znění pozdějších předpisů.

- Nařízení vlády č. 432/2010 Sb., o kritériích pro určení prvku kritické infrastruktury (Kolektiv autorů, 2015)

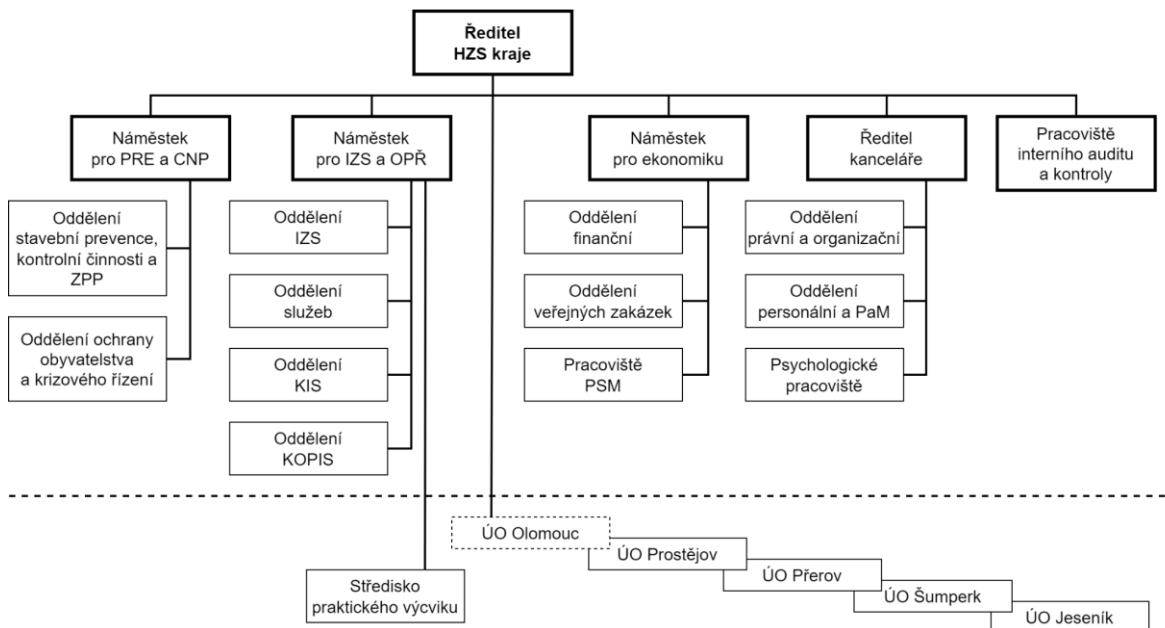
Při činnostech v rámci ochrany obyvatelstva a krizového řízení vychází oddělení ochrany obyvatel a krizového řízení z platných právních předpisů. Oddělení ochrany obyvatelstva a krizového řízení se velmi rychle vyvíjí a reaguje neustále na nové hrozby a rizika, V posledním období příslušníci vykonávali činnosti v rámci trasování nemocných v souvislosti s pandemií Covid 19 na Krajské hygienické stanici Olomouckého kraje, řídili štábní činnost v souvislosti s uprchlickou krizí na Krajském asistenčním centru pomoci Ukrajině.

2.1.2 Územní odbory Hasičského záchranného sboru Olomouckého kraje

Územní odbory HZS OLK jsou dislokované v okresních městech:

- Územní odbor Olomouc
- Územní odbor Prostějov
- Územní odbor Přerov
- Územní odbor Jeseník
- Územní odbor Šumperk

Následující obrázek graficky znázorňuje organizační strukturu HZS Olomouckého kraje.

Obrázek 3 - Organizační struktura Hasičského záchranného sboru Olomouckého kraje (vlastní, 2023)

Z obrázku vyplývá organizační členění územních odborů u HZS Olomouckého kraje.

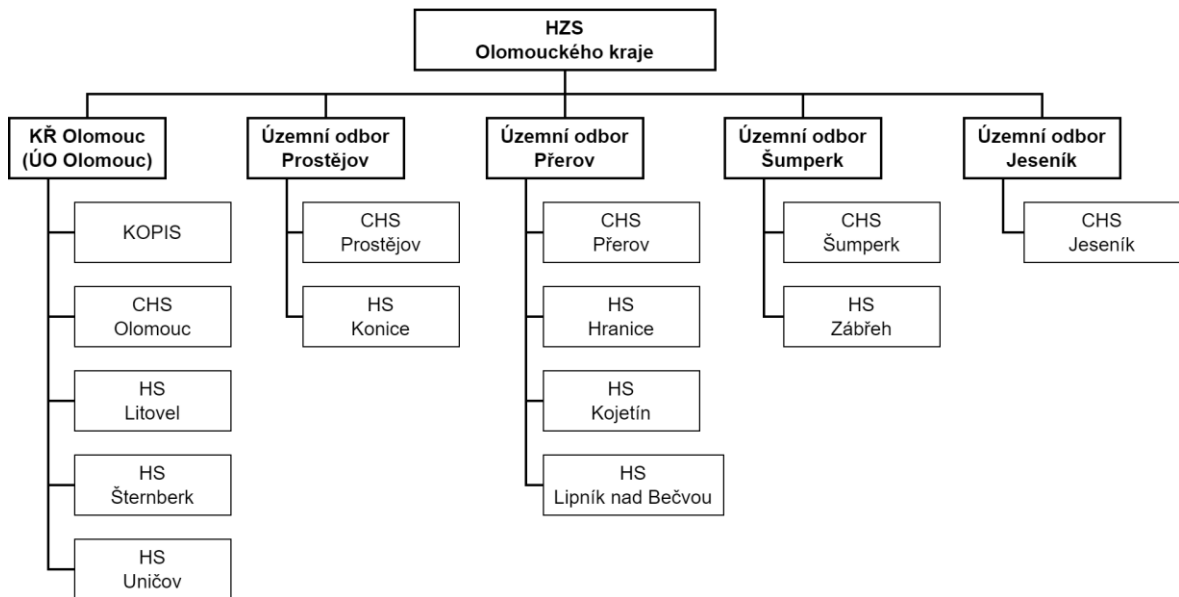
2.1.3 Hasičské stanice Hasičského záchranného sboru Olomouckého kraje

Jednotlivé hasičské stanice v rámci Olomouckého kraje, jejich typ a vybavenost určuje generální ředitelství dle plánu plošného pokrytí jednotkami požární ochrany a mezi předurčené patří:

- Centrální hasičská stanice Olomouc
- Hasičská stanice Litovel
- Hasičská stanice Šternberk
- Hasičská stanice Uničov
- Centrální hasičská stanice Prostějov
- Hasičská stanice Konice
- Centrální hasičská stanice Přerov
- Hasičská stanice Hranice
- Hasičská stanice Kojetín
- Hasičská stanice Lipník nad Bečvou

- Centrální hasičská stanice Šumperk
- Hasičská stanice Zábřeh
- Centrální hasičská stanice Jeseník

Následující obrázek znázorňuje spádovost jednotlivých stanic k územním odborům u HZS Olomouckého kraje.

Obrázek 4 - Struktura Hasičského záchranného sboru Olomouckého kraje (vlastní, 2023)

Z obrázku je patrné, které hasičské stanice spadají do kompetence Územního odboru Prostějov. Původní požární stanice byli přejmenovány na hasičské stanice v Olomouckém kraji v dubnu 2023.

2.2 Oddělení ochrany obyvatelstva a krizového řízení

2.2.1 Historie ochrany obyvatelstva v České republice

Zákon č. 82 ze dne 11. dubna 1935 o ochraně a obraně proti leteckým útokům položil základ organizování ochrany obyvatelstva. Řízením ochrany bylo pověřeno ministerstvo vnitra. V průběhu let byla naše republika pod vládou nebo okupována jinými zeměmi, a i ochrana obyvatelstva byla ovlivněna těmito nadvládami. (Kavan, Oulehlová, 2021)

Od roku 1990 probíhala transformace civilní obrany s cílem přiblížit systém k rozvinutým zemím. Podporou této snahy bylo přijetí Usnesení č. 126 dne 17. března 1993 vládou. Obsahem tohoto usnesení byla Opatření civilní ochrany České republiky. Cílem bylo

zachovat funkčnost systému civilní ochrany dle čl. 61 Dodatkového protokolu I k Ženevským úmluvám z 29. srpna 1949 o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů.

Od roku 1993 hovoříme o civilní ochraně na základě Zákona České národní rady ze dne 21. prosince 1992 a v roce 2000 vznikl pojem ochrana obyvatelstva s přijetím nové legislativy. Na konci roku 1993 byli zrušeny štáby civilní ochrany okresů a statutárních měst na základě Usnesení vlády České republiky č. 660 ze dne 31. prosince 1993 a v novém pojetí došlo ke zcivilnění výkonu státní správy v oblasti civilní ochrany. V tomto roce byl zřízen Hlavní úřad Civilní ochrany České republiky, který byl v gesci Ministerstva obrany České republiky. Civilní ochrana zpracovávala plán ukrytí, zaměřila se na výstavbu krytů a provozuschopnost varovného systému a systému k vyrozumění, skladování materiálu civilní ochrany.

V roce 1997 bylo přijato Usnesení vlády č. 710 ze dne 12. listopadu 1997 ke koncepci zabezpečení úkolů civilní ochrany definovaných v Dodatkovém protokolu I k Ženevským úmluvám o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů z 12. srpna 1949.

V roce 1998 byl přijat ústavní zákon č. 110 o bezpečnosti České republiky. Zákon vymezuje pojmy týkající se bezpečnosti, vymezuje povinnosti státu při mimořádných situacích.

Rok 2000 byl významný přijetím balíčku krizových zákonů, kterými byli:

- Zákon č. 238 ze dne 28. června 2000 o Hasičském záchranném sboru a o změně některých zákonů,
- Zákon č. 239 ze dne 30. června 2000 o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů,
- Zákon č. 240 ze dne 28. června 2000 o krizovém řízení a o změně některých zákonů tzv. krizový zákon.
- Zákon č. 241 ze dne 9. srpna 2000 o hospodářských opatřeních pro krizové stavy a o změně některých souvisejících zákonů.

Tento balíček zákonů naplnil vládní usnesení č. 710 a v zákoně o IZS je definován pojem ochrana obyvatelstva. Civilní ochrana v působnosti Ministerstva obrany ČR přechází pod Ministerstvo vnitra, a to se stává garantem za oblast ochrany obyvatelstva. (Linhart, Ochrana obyvatelstva v ČR)

2.2.2 Oddělení ochrany obyvatelstva a krizového řízení u Hasičského záchranného sboru Olomouckého kraje

Oddělení ochrany obyvatelstva a krizového řízení plní úkoly v oblasti ochrany obyvatelstva a krizového řízení na základě schválené legislativy. Při své činnosti zpracovává a odpovídá za problematiku v oblasti varování, evakuace a nouzového přežití při mimořádných událostech. Společným cílem dotčených samosprávních celků a státní správy je vytvoření funkčního systému ochrany obyvatelstva. Sjednocuje postupy obecních úřadů, obcí s rozšířenou působností, právnických a fyzických osob na úseku ochrany obyvatelstva ve spolupráci s krajským úřadem a dalšími subjekty. Zpracovává havarijní a krizový plán kraje, vnější havarijní plány, typové plány, karty obcí. Provádí kontroly obcí, obcí s rozšířenou působností. Zpracovává podklady pro činnost krizového štábu kraje. Zpracovává vyjádření pro územní a stavební řízení z pohledu ochrany obyvatelstva. V neposlední řadě navrhuje a vydává preventivně výchovné materiály, věnuje se výchově obyvatel a provádí školení starostů při přípravě na zdolávání mimořádných událostí.

2.2.3 Definice ochrany obyvatelstva

Ochrana obyvatelstva je dle zákona č. 239/200 Sb., o IZS definována jako plnění úkolů civilní ochrany, zejména pak opatření ochrany obyvatel, mezi které patří varování, vyrozumění, ukrytí, evakuace, nouzové přežití a další opatření k ochraně zdraví, života a majetku.

Mezi opatření ochrany obyvatelstva řadíme varování, vyrozumění, ukrytí, evakuaci, nouzové přežití, individuální ochranu, dekontaminaci (Kratochvílová, Kratochvílová, ml. A. Folwarczny, 2013)

2.2.4 Nejčastější mimořádné události

Každý den přicházejí nové hrozby, média přináší aktuální informace ze světa. V oblasti Turecka se znovu otřásla zem v únoru 2023, po silném zemětřesení zůstalo mnoho lidí uvězněno pod sutinami zřícených budov. Z okolních zemí do oblasti proudila pomoc jak humanitární, tak i odborná. Následkem této pohromy vznikaly i druhotné jevy v podobě rabování, neklidu, stěhování obyvatel. Mnoho lidí se ocitlo bez domova a přespávali na ulicích nebo v připravených stanech. Zemětřesení byla v této oblasti opakovaná. Média přinášela aktuální informace z dané oblasti a následně proběhlo zemětřesení i v jiné zemi. Dle médií se silně otřásla i země Číny. Obyvatelé naší republiky při sledování autentických

záběrů z postižených oblastí si pokládali otázku „Jak správně postupovat k ochraně vlastního života a života svých nejbližších?“

Zemětřesení řadíme do naturogenních mimořádných událostí. Z mimořádných událostí se v ČR nejčastěji vyskytují jiné živelní pohromy v podobě povodní. Pravidelně na jaře voda z roztávajícího sněhu plní koryta řek. Vlivem silné dopravní infrastruktury a označení ČR jako tranzitující země pro okolní státy tak hrozí nebezpečí z havárií cisteren s únikem nebezpečných látek. Navíc látek a vozů, které nejsou správně označeny. Přes území Olomouckého kraje vedou velké tepny silniční a železniční dopravy. (Kroupa, 2004)

Mezi další rizika řadíme velké průmyslové areály většinou v blízkosti hustě osídlených aglomerací, silný vítr, narušení samotné kritické infrastruktury, epizootie, epidemie apod. Další hrozbou je nelegální migrace. Na tyto nečekané události se zpracovává havarijní plán, krizový plán, plány typové činnosti, karty obcí, smlouvy o pomoci a další. Mimo zpracovaných plánů se IZS připravuje a zdokonaluje v okamžité pomoci přes různá cvičení na jednotlivých úrovních.

2.2.5 Statistika Hasičského záchranného sboru České republiky

Statistická ročenka Hasičského záchranného sboru České republiky z roku 2021 uvádí jako nejčastější typ události technické havárie. Technických havárií bylo ve sledovaném období 81 157, ale toto číslo je ovlivněno velkou mimořádnou událostí v Jihomoravském kraji. Tornádo z 24.června 2021 pustošilo krajinu na katastrálním území ORP Břeclav a Hodonín. Při tomto typu mimořádné události přišlo o život 6 osob a docházelo k destrukcím budov i krajiny. Ze statistik vysledujeme velmi časté požáry vznikající z důvodu nepozornosti, úmyslu i jako synergický následek jiné události. V roce 2021 bylo celkem 16162 událostí označených jako požár, oproti přechozímu roku byl pokles o 7 %. Předpokládá se, že tento pokles ovlivnil SARS-CoV-2. Požáry velmi často vznikají při nepozornosti i nepřítomnosti člověka a k jejich nárůstu pak nic nebrání a mohou se rozvinout v plné síle a pak se i zapíší do statistiky. (GŘ HZS ČR, 2021)

V roce 2022 bylo celkem 20 813 požárů, ve srovnání s rokem 2021 je nárůst 29 %. Nárůst je zapříčiněn požáry v přírodě. Velkou roli zde hraje chování lidí. Jejich příprava na zdolávání počínajícího požáru, správné a včasné nahlášení události. V tomto roce vypukl největší lesní požár v historii. Požár pustošil národní park České Švýcarsko a spousta jednotek požární ochrany z celé republiky společně s technikou zdolávali tuto událost vzniklou ke konci července až do poloviny srpna 2022. K likvidaci požáru byla vyžádána

mezinárodní spolupráce Mechanismu civilní ochrany Unie, nasazeno letecké hašení a pomoc přišla i z okolních států. Na likvidaci celé události spolupracovali složky integrovaného záchranného systému. (GŘ HZS ČR, 2021)

Při sledování statistik vyplývají otázky směrem k předcházení požáru, ochraně života, zdraví, majetku, životního prostředí. Z tohoto důvodu častého výskytu požáru se v praktické části zaměříme na chování člověka při požáru.

Tabulka 2 uvádí celkové počty požárů ve sledovaném období, z toho počty přírodních požárů a z toho počty lesních požárů, v roce 2022 vypukl požár v okolí Hřenska, a proto je ve sledovaném období takový nárůst.

Tabulka 3. uvádí základní ukazatele týkající se požárů, sleduje přímé škody, usmrcené osoby, evakuované a zachráněné osoby.

Tabulka 2 - Zásahy v důsledku živelních pohrom (vlastní, 2023)

Událost	2018	2019	2020	2021	2022
počet požárů	20 720	18 813	17 346	16 162	20 813
z toho počet přírodních požárů	6 450	5 525	4 645	3 588	6 816
z toho počet lesních požárů	2 033	1 963	2 081	1 517	2 473

Tabulka 3 - Základní ukazatele požárů (vlastní, 2023)

Základní ukazatele	2018	2019	2020	2021	2022
Druh	2018	2019	2020	2021	2022
počet požárů	20 720	18 813	17 346	16 162	20 813
z toho počet požárů bez účasti JPO	443	452	408	451	423
přímé škody (Kč)	2 870 476 400	2 216 302 200	2 582 299 900	4 348 129 900	5 760 471 900
uchráněné hodnoty (Kč)	10 865 969 600	12 352 214 400	15 247 749 100	16 634 591 300	12 686 423 500
usmrceno osob v přímé souvislosti s požárem	63	94	107	90	101
usmrceno osob celkem	100	128	144	110	128
zraněno osob	1 466	1 388	1 250	1 221	1 552
evakuováno osob	7 090	8 511	8 387	8 160	12 499
zachráněno osob	1 334	1 338	1 242	1 250	1 298

Hasičský záchranný sbor České republiky se dlouhodobě a systematicky věnuje výchově a vzdělávání obyvatel. V rámci preventivně výchovné činnosti směřuje své úsilí na přípravu obyvatel se zaměřením na ochranu člověka za mimořádných událostí. Záchrana života a ochrana zdraví obyvatel řadíme mezi priority v činnostech u HZS ČR. Mezi další priority patří ochrana majetku a životního prostředí. Preventivně výchovná činnost se soustředí

na jednotlivé věkové kategorie. Každá kategorie je specifická. Tyto věkové kategorie dělíme mezi předškolní věk, mladší děti, starší děti, studenty středních škol, dospělou populaci, seniory, cizince a osoby mentálně a fyzicky postižené. HZS ČR podporuje pomoc školám v začleňování témat Ochrana člověka za mimořádných událostí. (Hasiči pro školy, 2020)

2.3 Základní terminologie

V této kapitole si vymezíme některé vybrané základní pojmy, které souvisí s preventivně výchovnou činností a jejich vysvětlení je důležité pro účely této práce. Z pohledu preventivně výchovné činnosti vnímáme mezi základní stěžejní samotné IZS, následně HZS ČR, ochranu obyvatel, preventivně výchovnou činnost, požár, záchranné a likvidační práce.

2.3.1 Integrovaný záchranný systém

- je koordinovaný postup složek IZS při záchranných a likvidačních pracích a při přípravě na mimořádné události. Mezi základní složky patří Hasičský záchranný sbor České republiky, jednotky požární ochrany zahrnuté do plánu plošného pokrytí kraje jednotkami požární ochrany, Policie ČR a poskytovatelé zdravotnické záchranné služby. Mezi ostatní složky se řadí vyčleněné síly a prostředky ozbrojených sil, zařízení civilní ochrany, neziskové organizace, orgány veřejného zdraví. (Kavan, 2015)

2.3.2 Likvidační práce

- představují takové činnosti, které následují anebo navazují na záchranné práce a jejich účelem je návrat do stavu před vzniklou mimořádnou událostí. (Hütter, 2014)

2.3.3 Mimořádná událost

- je takový typ události, kdy působením škodlivých sil dochází k ohrožení života, zdraví a majetku a v neposlední řadě i životního prostředí a je potřeba záchranných a likvidačních prací. Mimořádnou událostí můžeme označit např. havárie nebo působení silného větru. (Kopecký, Tilcerová, Šiman, 2014)

2.3.4 Ochrana obyvatelstva

- plní úkoly civilní ochrany k zabezpečení ochrany života, zdraví a majetku. Mezi základní nástroje patří varování obyvatelstva, vyrozumění složek a orgánů, evakuace, ukrytí, nouzové přežití a další opatření. (Hradil et al., 2018)

2.3.5 Požár

- Požárem označujeme každé nežádoucí hoření, při kterém došlo k usmrcení osob, zvířat, poškození zdraví a ztrátám na majetku a životním prostředí. (Richter, 2016)

2.3.6 Preventivně výchovná činnost

- zahrnuje souhrn organizačních, technických a provozních činností zaměřených na výchovu obyvatelstva. Cílem je předcházet vzniku mimořádných událostí a minimalizovat ztráty na životech, chránit zdraví a omezit škody na majetku i životním prostředí. (Řehák, Martínek, Růžičková, 2015)

2.3.7 Záchranné práce

- jsou činnosti vedoucí k přerušení nebo zamezení příčin vzniku rizik ve vztahu k ochraně života, zdraví a majetku, v neposlední řadě i životního prostředí. (Richter, 2018)

2.4 Dílčí závěr

Hasičský záchranný sbor Olomouckého kraje ve své moderní podobě funguje od roku 2001 a nedílnou součástí se stalo Oddělení ochrany obyvatelstva a krizového řízení. Toto oddělení se věnuje preventivně výchovné činnosti již přes dvacet let. Na krajském ředitelství Hasičského záchranného sboru OLK je stěžejním příslušníkem krajský koordinátor preventivně výchovné činnosti, který plní úkoly z oblasti výchovy a vzdělávání obyvatelstva, metodicky vede koordinátory na jednotlivých územních odborech HZS OLK a zároveň plní úkoly zadané z GŘ HZS ČR. Preventivně výchovná činnost u HZS OLK se opírá o zákony, platnou koncepci ochrany obyvatel a metodiku. Pro HZS je stěžejní zákon č. 320/2015 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky. Ze statistik stále vyplývá jako nejčastější mimořádná událost požár. Při pohovorech s obyvateli se řadí požár na první místa tzv. strašáka, kterého se obyvatelé bojí a neumí správně zareagovat.

3 PREVENTIVNĚ VÝCHOVNÁ ČINNOST U HASIČKÉHO ZÁCHRANNÉHO SBORU OLOMOUCKÉHO KRAJE

Preventivně výchovná činnost zahrnuje množství činností zaměřených na vzdělávání a výchovu obyvatelstva všech věkových kategorií v oblasti ochrany obyvatelstva a požární ochrany. Potřeba preventivně výchovné činnosti vychází z narůstajících statistik mimořádných událostí a zároveň z narůstajících obětí na životech a poškození zdraví. Dle mého názoru je preventivně výchovná činnost nejvíce rozšířená právě z pohledu Hasičského záchranného sboru ČR. Mimo problematiku vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva a požární ochrany se koordinátor preventivně výchovné činnosti věnuje při vzdělávání obyvatelstva i první pomoci a problematice osobního bezpečí při pohybu venku z pohledu různých nejčastějších meteorologických jevů. Samotný proces vzdělávání a výchovy obyvatelstva v ochraně obyvatelstva vychází ze zákonů, vyhlášek, koncepce, bezpečnostní strategie.

3.1 Právní prostředí preventivně výchovné činnosti z pohledu Hasičského záchranného sboru České republiky

Problematiku výchovy, vzdělávání a přípravy obyvatel je možné nalézt v jednotlivých právních a koncepčních dokumentech o které se opírá i preventivně výchovná činnost u Hasičského záchranného sboru Olomouckého kraje. Mezi základní můžeme zařadit:

3.1.1 Zákon 133/1985 Sb. o požární ochraně.

V zákoně jsou stanoveny práva a povinnosti právnických a fyzických osob, obce, obce s rozšířenou působností, kraje, ministerstev a Hasičského záchranného sboru ČR na úseku požární ochrany. (Česko, 1985)

3.1.2 Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky.

Zákon stanovuje povinnost státních orgánů, orgánů územních samosprávních celků, právnickým a fyzickým osobám podílet se na zajišťování bezpečnosti ČR. V zákoně jsou informace týkající se bezpečnostní rady státu a jednotlivých krizových stavů – nouzového stavu, stavu ohrožení státu a válečného stavu. (Česko, 1998)

3.1.3 Zákon č. 239/2000 Sb. o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů.

Tento zákon upravuje použití, využití, organizaci, koordinaci jednotlivých složek integrovaného záchranného systému, ale i postavení a spolupráci při cvičeních a vzájemné komunikaci. Komunikace probíhá přes operační střediska, která také zajišťují příjem tísňových linek. (Česko, 2000)

3.1.4 Zákon č. 240/2000 Sb. o krizovém řízení a o změně některých zákonů.

Zákon o krizovém řízení popisuje stav nebezpečí, prvky kritické infrastruktury, subjekty kritické infrastruktury a jejich úkoly. Zabývá se i vyhlášením krizových stavů a uveřejnění informací. (Česko, 2000)

3.1.5 Zákon č. 241/2000 Sb. o hospodářských opatřeních pro krizové stavy a o změně některých zákonů

V zákoně je uveden systém nezbytných dodávek po vyhlášení krizového stavu. Cílem je tyto dodávky zajišťovat stejně jako v období mimo vyhlášený krizový stav. Hospodářská opatření pro krizové stavy v sobě zahrnují i zásoby pro humanitární pomoc a postup státních hmotných rezerv. (Česko, 2000)

3.1.6 Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, vyšším odborném a jiném vzdělávání.

Školský zákon definuje cíle a vzdělávání v průběhu školní docházky. (Česko, 2004)

3.1.7 Zákon č. 320/2015 Sb. o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů.

Tento zákon upravuje úkoly, vzdělávání, ústroj, organizaci hasičského záchranného sboru v ČR. Upřesňuje nakládání s informacemi nebo plnění mimořádných úkolů. „Válečnou organizaci, ochranu symbolů a názvů HZS. (Česko, 2015)

3.1.8 Vyhláška Ministerstva vnitra č.328/2001 Sb. o některých podrobnostech zabezpečení integrovaného záchranného systému.

Vyhláška obsahuje způsob spolupráce jednotlivých složek integrovaného záchranného systému při řešení společného zásahu, jejich koordinaci, vyhlášení stupně poplachu a společnou komunikaci. (Česko, 2001)

3.1.9 Vyhláška Ministerstva vnitra č. 380/2002 Sb. k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva.

Vyhláška popisuje jednotlivé kroky ke zřízení zařízení civilní ochrany a možnosti informování o možném ohrožení fyzických a právnických osob. Provádí postupem při vyrozumění, předávání informací, varováním, evakuací, ukrytí, kolektivní ochranou a řeší technické požadavky na stavbu civilní ochrany. (Česko, 2002)

3.1.10 Bezpečnostní strategie

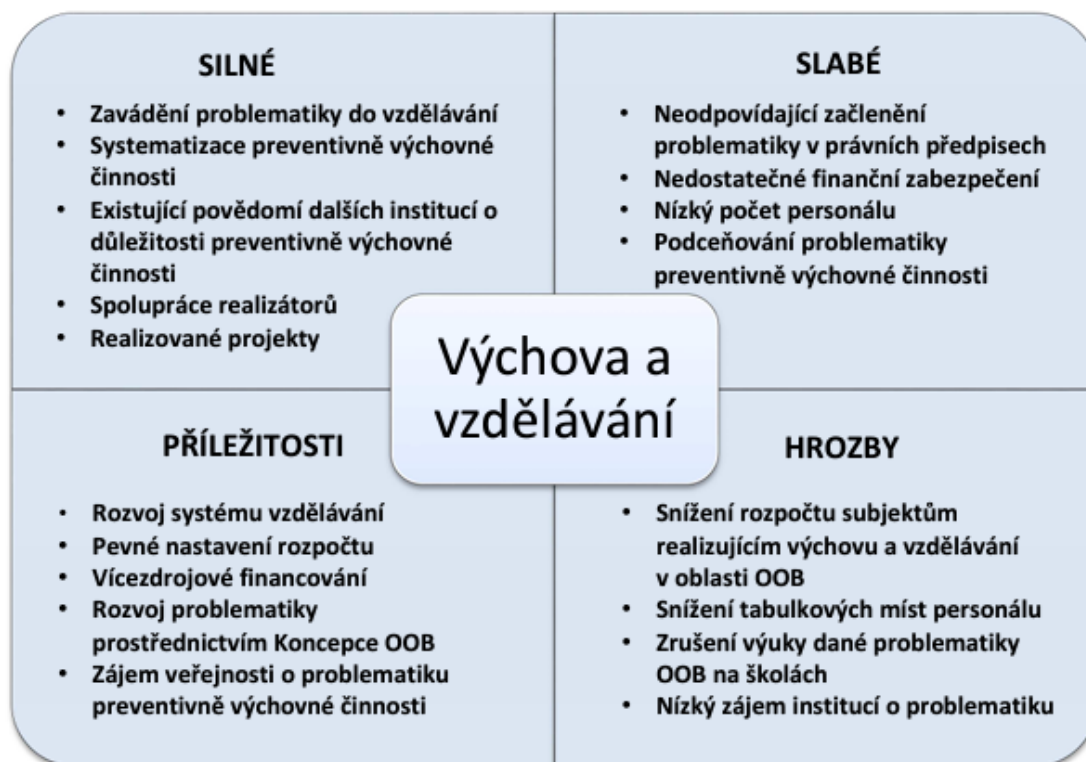
Základní dokument vlády ČR, vychází z bezpečnostních hrozeb a rizik. Reaguje na tyto rizika a hrozby a v rámci bezpečnosti stanovuje zájmy ČR a dále určuje úkoly a místo všech složek integrovaného záchranného systému, správních úřadů a samosprávních celků při naplňování bezpečnostní politiky ČR. (Ministerstvo zahraničních věcí, 2015)

3.1.11 Zpráva o stavu ochrany obyvatelstva v České republice 2018

Komplexní popis a souhrn činností HZS ČR na jednotlivých úsecích spolupráce ať už samotného vnitřního uspořádání jednotlivých oddělení tak i s jednotlivými ministerstvy a dalšími subjekty jako je spolupráce s Českou školní inspekcí na ověřování znalostí žáků v problematice bezpečnosti. Zpráva slouží k informování vlády ČR o stavu a dílčím plnění úkolů vycházejících z koncepce ochrany obyvatel do roku 2020 s výhledem do roku 2030, za období 2015-2017, seznamuje s plněním úkolů jednotlivých pracovních skupin. (Ministerstvo vnitra, 2018)

3.1.12 Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030

Jedná se o stěžejní dokument v oblasti ochrany obyvatelstva, definuje její základní principy a nástroje. Výchova a vzdělávání obyvatel je jeden z nástrojů připravenosti fyzických osob. Bohužel nekoordinovaností a chybějícími právními předpisy vzniká chaos a zmatek při přípravě fyzických osob na mimořádné události a krizové situace. V koncepci je zaměření na finanční nákladnost výchovy a nedostatek lidských zdrojů. Tyto faktory negativně ovlivňují přípravu obyvatelstva. Na obrázku je přehledně zpracovaná analýza výchovy a vzdělávání. (Hasičský záchranný sbor ČR, 2013)

Obrázek 5 - Analýza oblasti „Výchova a vzdělávání“ Koncepte ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030 (Hasičský záchranný sbor ČR, 2013)

Analýza hodnotí jako silné stránky spolupráci realizátorů, a to v rámci celé České republiky, do této spolupráce můžeme zařadit spolupráci krajských koordinátorů jednotlivých krajských ředitelství HZS a provázanost na celostátního koordinátora GŘ HZS ČR výchovy a vzdělávání obyvatelstva. Jako velkou slabinu vnímáme nedostatek personálu, financí a časovou náročnost výchovy a vzdělávání tohoto personálu k činnosti předávání informací a vzdělávání obyvatelstva. Příležitostí vnímáme v rozvoji virtuálního prostředí a cestou, jak vzdělávat obyvatelstvo efektivněji. Otazníkem zůstává v hrozbách zrušení zavedené výuky ochrany člověka při mimořádných událostech. Východisko spatřujeme v samo vzdělávání obyvatelstva a přenesení zodpovědnosti.

3.2 Krajský koordinátor preventivně výchovné činnosti u Hasičského záchranného sboru České republiky

Součástí činnosti oddělení ochrany obyvatelstva a krizového řízení je výchova a vzdělávání obyvatelstva. Na krajském ředitelství pracuje krajský koordinátor preventivně výchovné činnosti, který zároveň plní úkoly územního koordinátora PVČ. Krajský koordinátor plní

úkoly přidělené celostátním koordinátorem a koordinuje preventivně výchovnou činnost na svém území. Toto území je ohraničeno územím daného kraje. Krajského koordinátora jmenuje krajský ředitel a v rámci podřízenosti plní zadané úkoly. Celkem je v ČR 14 krajských koordinátorů. V rámci republiky navzájem spolupracují.

Krajský koordinátor PVC zpracovává plán preventivně výchovné činnosti na daný rok, poskytuje metodiku ostatním koordinátorům na územních odborech, zpracovává finanční plán nákupu materiálu určeného k preventivně výchovné činnosti a odměn instruktorů. Dále zpracovává grafické podklady k preventivně výchovnému materiálu, řídí pracovní skupinu k preventivně výchovné činnosti, vzdělává všechny věkové skupiny obyvatelstva, metodicky vede a poskytuje podklady školským zařízením v rámci vzdělávání ochrany člověka za mimořádných událostí. Poskytuje součinnost v rámci preventivně výchovné činnosti s ostatními odděleními v rámci HZS, složkami IZS, vysokými školami, samosprávou a státní správou. Vyhodnocuje a řídí preventivně výchovnou činnost v rámci kraje. Krajský koordinátor poskytuje součinnost a plní úkoly zadané celostátním koordinátorem.

V rámci této úzké spolupráce a provázanosti vzniklo v minulosti spoustu materiálů k edukativní činnosti např. prezentace pro všechny věkové kategorie, které jsou volně ke stažení na stránkách HZS ČR, metodická pomůcka pro rozvoj a realizaci preventivně výchovné činnosti. Cílem spolupráce bylo zefektivnit a sjednotit vzdělávací proces v rámci republiky.

3.3 Výchova a vzdělávání vybrané skupiny obyvatelstva

Při výchově a vzdělávání obyvatelstva je žádoucí cílené působení na vybranou věkovou skupinu obyvatelstva. V rámci vzdělávání a výchovy je nutné přizpůsobit obsah a formu mentální vyspělosti dané skupiny, zkušenostem, prostředím, požadavku i cíli.

Cílové skupiny můžeme dělit na:

- Předškolní děti
- Mladší školní děti (I. stupeň)
- Starší školní děti (II. stupeň)
- Mládež

- Dospělé obyvatele, produktivní věk
- Senioři. Seniors je možné dělit na mladší do 65 let a starší nad 65 let.
- Cizinci
- Zdravotně postižené obyvatelstvo. Na obrázku jsou zrakově postižení spoluobčané ze sdružení SONS se sídlem v Olomouci na exkurzi u Hasičského záchranného sboru Olomouckého kraje.

Obrázek 6 - Exkurze u Hasičského záchranného sboru Olomouckého kraje, krajské ředitelství – zrakově postižené obyvatelstvo (vlastní, 2023)

Každá skupina má určitá specifika a limity v edukativní činnosti a je nutné přizpůsobit obsah přednášky a zaměření, kombinovat více forem vzdělávání při předávání informací. Cílem vzdělávání je osvojení si správných postupů a dovedností jednotlivých osob při setkání s mimořádnou událostí. Preventivně výchovná činnost byla zaměřena na vznik požárů a jak by se měly občané správně zachovat.

Formy vzdělávání dělíme dle metodické pomůcky na:

- Instruktaž
- Beseda
- Prezentace
- Média
- Internet

- Intranet
- Sociální sítě
- Aplikace pro mobilní telefony
- Rozhlasové vysílání
- Televizní vysílání
- Spoty
- Praktická příprava, vědomostní a dovednostní soutěže
- Letáky

V současnosti je využita i forma vzdělávání ve virtuálním prostředí například od spolku Bezpečný stát z.s.

Obrázek 7- beseda v Mateřské školce Tršice (vlastní, 2023)

V praktické části se budeme věnovat dospělým osobám v produktivním věku, pracujícím u stejného zaměstnavatele. Ke vzdělávání a výchově zvolíme formu přednášky doplněnou o prezentaci PowerPoint rozšířenou o instruktáž použití přenosného hasícího přístroje a improvizovaných prostředků k hašení požáru hořícího oleje na pánvičce.

3.4 Demografické a geografické údaje Olomouckého kraje

Věková struktura obyvatel v Olomouckém kraji odpovídá celorepublikovému trendu a populace jako taková stárne a narůstá početní stav poproduktivní složky obyvatel nad 65 let věku. Tento trend neunikl ani GŘ HZS ČR a jednotlivým koordinátorům preventivně výchovné činnosti na krajských ředitelstvích HZS ČR.

Preventivně výchovná činnost u HZS OLK je soubor činností zaměřených na vzdělávání dětí i veškeré populace v oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva.

V Olomouckém kraji k 31.12.2012 žilo 93 440 dětí do patnácti let což odpovídá 14,7 % z celkového počtu, ve věkové skupině od patnácti do šedesáti čtyř let bylo 68,3% populace a osoby starší šedesáti pěti let tvořili 17,1 % z celkového počtu.

Při vzdělávání obyvatelstva je důležité sledovat i geografické členění kraje, na severu se rozprostírá pohoří Jeseníky společně s horou Praděd v 1491 m n.m., jižní část tvoří rovinatá Haná s protékající řekou Morava, nejnižší bod kraje se nachází na její hladině u Kojetína s 190 m n.m. (Hasičský záchranný sbor Olomouckého kraje,2022)

I toto rozvrstvení obyvatel a členění celého kraje je důležité z pohledu preventivně výchovné činnosti. V severní části kraje se častěji vyskytují i výrazné meteorologické jevy a jižní část kraje je častěji vystavena vzniku povodní a sucha. Věkové složení obyvatelstva hraje důležitou roli v neopatrnosti a vzniku požárů, zatímco ekonomická stránka obyvatel vstupuje do bezpečnosti také podstatnou měrou. Od 1.7.2008 je povinností majitelů novostaveb mít nainstalovaný autonomní hlásič kouře a přenosný hasící přístroj. Často se u ekonomicky zajištěných osob setkáváme s vybaveností domácností různými technologiemi k zamezení šíření požáru i včasnému rozpoznání požáru. Ze statistik je zřejmé, že každý pátý požár vzniká v noci, kdy obyvatelé spí a nerozpoznají prvotní příznaky požáru.

3.5 Dílčí závěr

Z kapitoly vyplývá, že preventivně výchovná činnost vychází z právních předpisů, nelegislativních dokumentů a HZS ČR se dlouhodobě věnuje problematice vzdělávání obyvatelstva s ohledem na věk, zdravotní indispozice a mateřský jazyk. U vzdělávacích akcí je zachován individuální přístup přípravy i předání informací obyvatelstvu dle dané skupiny osob. Důležitým dokumentem v předmětné problematice je Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 PREVENTIVNĚ VÝCHOVNÁ ČINNOST U VYBRANÉ SKUPINY OBYVATEL

V této části se zaměříme na vzdělávání dospělých osob v produktivním věku. Potřeba přípravy obyvatel na mimořádnou událost, jakou je požár vznikla po praktickém nácviku chování zaměstnanců v případě mimořádné události vznícení materiálu v knihovně budovy. Zaměstnanci jsou vzdělávání v rámci své činnosti odborně způsobilou osobou a jsou chráněni v rámci zaměstnání nastavenými postupy a ochrannými opatřeními v budovách. V rámci zaměstnání by měli znát postupy k ochraně života, zdraví a majetku svého i pacientů v případě vzniku požáru. Při polostrukturovaných pohovorech následujících po taktickém cvičení si nebyli jistí, jak využít získané dovednosti a jak postupovat v objektech v případě vzniku požáru. Tato práce se zaměřuje na problematiku požáru v objektu. Cílem práce bylo zpracování preventivně výchovného materiálu, který by sloužil dospělým osobám v produktivním věku a zároveň působil v oblasti vzdělávání těchto osob. Na základě pohovoru, dotazníkového šetření, ověřením potřeby materiálu v rámci přednesu prezentace PowerPoint byl zpracován náhled na nedatovaný diář. K dosažení cíle byla nutná rekognoskace terénu. Cílová skupina je pro preventivně výchovnou činnost velmi těžce dosažitelná a vzdělavatelná.

4.1 Taktické cvičení jednotek požární ochrany na Klinice zubního lékařství

V této části navážeme na proběhlé taktické cvičení jednotek požární ochrany, které se uskutečnilo v areálu Kliniky zubního lékařství v Olomouci. Následující obrázky zachycují samotné cvičení. Požár byl zpozorován v knihovně, odtud se šířil kouř a zápach po budově. Zaměstnanci po zpozorování požáru vyhlásili požární poplach, zahájili úkony k omezení šíření požáru, aktivovali složky IZS a zahájili evakuaci z budovy na volné prostranství, které je zároveň nástupní plochou pro techniku. Při tomto cvičení byli prověřeny evakuační plány a postupy zaměstnanců společně s předáváním informací mezi zaměstnanci a velitelem zasahující složky. Celé cvičení trvalo hodinu a zúčastnilo se jej okolo 80 zaměstnanců. (Obšil, 2022)

Obrázek 8 - Taktické cvičení jednotek požární ochrany (Obšil,2022)

Obrázek 9 - Taktické cvičení jednotek požární ochrany (Obšil,2022)

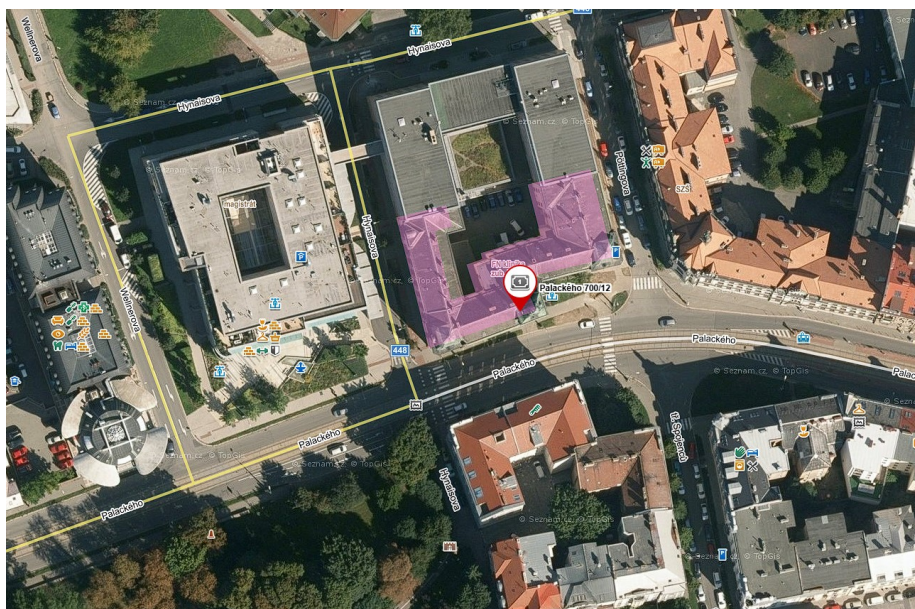
Obrázek 10 - Taktické cvičení jednotek požární ochrany (Obšil,2022)

Při cvičení jednotky požární ochrany prověřili základní taktické postupy, vypnutí el. energie, vyhledání ohniska za pomoci termokamery, evakuaci zaměstnanců a pacientů, poskytnutí předlékařské pomoci, ověření příjezdových časů a pohyb v konstrukčně složitém objektu.

4.1.1 Popis objektu Kliniky zubního lékařství

Samotný objekt je umístěn poblíž historického centra města na ulici Palackého 700/12 v Olomouci. Následující obrázek znázorňuje provázanost budovy s okolními stavbami.

Jedná se o podsklepený trojpodlažní historický zděný objekt ve tvaru nepravidelného U z druhé strany na něj navazuje další objekt ve stejném tvaru a společně uzavírají dvůr, který má jeden vjezd po levé straně budovy. V objektu je centrální schodiště a navazuje na něj plynule chodba, budova je vybavena výtahem. Tento výtah není určený jako evakuační a pro evakuaci osob je možné využít mimo hlavního schodiště i postranní užší schodiště. Knihovna, ve které hořelo se nachází ve 3. nadzemním podlaží. Tato historická budova má nechráněné únikové cesty a stejné cesty k opuštění objektu jsou zároveň určeny i pro vedení zásahu složek IZS.

Obrázek 11 - Situační plánec umístění Kliniky zubního lékařství v Olomouci (Mapy.cz, © Seznam.cz, a.s. 2022)

Po cvičení následovalo vyhodnocení celé akce. Na základě zjištěných skutečností a prověření dovedností jednotlivých zaměstnanců i samotné složitosti evakuace z historické budovy Kliniky lékařské fakulty vznikla potřeba vzdělávání zaměstnanců v oblasti požární ochrany z pohledu ochrany osob před příjezdem složek IZS. Dotazy pomocí využití

empirické metody formou řízeného polostrukturovaného standardizovaného rozhovoru vyplynul požadavek na vzdělávání dospělé populace v produktivním věku a následně i zpracování textu určeného k výchově obyvatelstva do nedatovaného týdenního diáře. Výhodou rozhovoru byla příprava tématu, flexibilita a možnost okamžitě reagovat na nejasnosti. Nevýhodou je časová náročnost, omezený vzorek oslovených.

4.2 Preventivně výchovná činnost u vybrané skupiny obyvatelstva

4.2.1 Vymezení a charakteristika cílové skupiny – dospělé obyvatelstvo v produktivním věku

Z pohledu výchovy a vzdělávání osob dle Metodické pomůcky pro rozvoj a realizace PVC byla připravená beseda, formou přednášky prezentace PowerPoint, doplněné o instruktážního video na téma požár a jak se zachovat. Použité video je dílem Institutu ochrany obyvatelstva Lázní Bohdaneč.

Metodika se zabývá v procesu vzdělávání dospělým obyvatelstvem v produktivním věku. Mezi tuto skupinu řadíme osoby po dosažení zletilosti a patří k nejpočetnější skupině obyvatelstva. Zároveň z pohledu vzdělávání nejvíce problematickou skupinou, protože o problematiku vzdělávání a ochraně vlastního života a zdraví nejeví zájem, informace považují za zbytečné, z časového hlediska jsou nedostižní. Z minulosti má tato skupina obyvatel mylnou informaci, že se o vše postará stát v případě vzniku mimořádné události. Tato skupina obyvatel je přetížena osobními a pracovními povinnostmi, trpí nedostatkem času a je neustále zahrnována novými informacemi na které už není schopna reagovat.

Jako účinné formy vzdělávání se jeví používání masmédií a tisku. Bohužel média byla v soukromých rukou a z dlouhodobého hlediska o preventivní činnost nejeví zájem. Cestou ke vzdělávání vybrané skupiny se jeví sociální sítě a virtuální realita.

Cílovou skupinou byli středoškolsky vzdělané osoby, převážně ženy, pracovní pozicí sestřičky zubního lékařství nebo II. interní kliniky, středního věku. Z mého pohledu osoby, které již neměli brannou výchovu na školách ani vzdělávání k ochraně člověka za mimořádných událostí. Z pohovorů s touto skupinou obyvatel je zřejmé zlehčování situace vznikající při požáru. Osoby nechávají odpovědnost na státu.

4.3 Vlastní výzkum

Za účelem zpracování praktické části práce byly osloveni zaměstnanci Kliniky zubního lékařství a II. interní kliniky Fakultní nemocnice Olomouc. Pro zpracování práce je dostačující anonymita osob.

Nejprve byl proveden řízený polostrukturovaný standardizovaný rozhovor se zástupci zaměstnanců. Tyto rozhovory probíhali na neutrální půdě anebo v areálu Fakultní nemocnice Olomouc. Pro ověření správného cíle vzdělávání byl vypracován dotazník a po ukončení přednášky prezentace PowerPoint rozdan přítomným osobám. Dotazníky byli koncipovány tak, aby cíl práce byl potvrzen a vyplnění nezabralo více jak 10 minut.

Otázky pro rozhovor:

1. Co vás upozorní na vznikající požár?
2. Co uděláte v případě zpozorování požáru?
3. Jak budete postupovat při použití přenosného hasícího přístroje?
4. Máte doma přenosný hasící přístroj?
5. Znáte, setkali jste se s autonomním hlásičem požáru?
6. Máte vybavený byt autonomním hlásičem požáru?
7. Jak budete postupovat v případě požáru v místnosti?
8. Uvítali byste besedu na téma požární ochrana?
9. Uvítali byste diář s praktickými radami?

4.3.1 Využití empirické metody formou řízeného standardizovaného rozhovoru

Při řízených standardizovaných rozhovorech bylo zjištěno, že úroveň znalostí v oblasti ochrany vlastního života při mimořádné události jako je požár je nedostatečná. Otázky byly zaměřeny na rozpoznání začínajícího požáru, způsobu vedení hašení nebo ochrany života a zdraví nejbližších, chování při požáru.

Pro řízený standardizovaný rozhovor byli osloveni tři zástupci vybrané skupiny osob. V následujících řádcích jsou uvedeny odpovědi:

Osoba č. 1 uvádí, že byla proškolená odborně způsobilou osobou v oblasti požární ochrany v rámci zaměstnání, ale nebyla si jistá, jak by rozpoznala vznikající požár v domácnosti. Jak by z počátku zdolávala požár, přenosný hasící přístroj nikdy nedržela v ruce.

Osoba č. 2 uvádí postup při zpozorování požáru. Na mobilním zařízení by vytočila tísňovou linku 150 a celou událost by oznámila. Následně předpokládá, že by již nic více neřešila. Nezamyslela se nad ochranou vlastního života a zdraví.

Osoba č. 3 uvádí postup při zpozorování požáru. Zavolala by na tísňovou linku 150. Pokusila by se hasit přenosným hasicím přístrojem, ale přenosný hasicí přístroj doma nemá. Následně by opustila prostor.

Rozhovory potvrdili hypotézu. Většina osob na tuto problematiku odpovídá shodně, že by volali tísňovou linku 150 a čekali na příjezd jednotky požární ochrany. V prvotní fázi nemají tendenci hasit požár, neovládají použití přenosného hasicího přístroje a zásady ochrany vlastního zdraví a života.

4.3.2 Průzkumné šetření u dospělé populace v produktivním věku

Pro ověření splnění cíle připravené přednášky prezentace PowerPoint byla použita jedna z metod průzkumného šetření. Jako nejvhodnější byla vybrána statistická kvantitativní metoda sběru dat formou dotazníkového šetření. Tato metoda byla zvolena z důvodu snadné proveditelnosti a časové nenáročnosti. Jedná se o nejčastěji využívanou metodu kvantitativního průzkumného šetření. (Jiří Reichel, 2009)

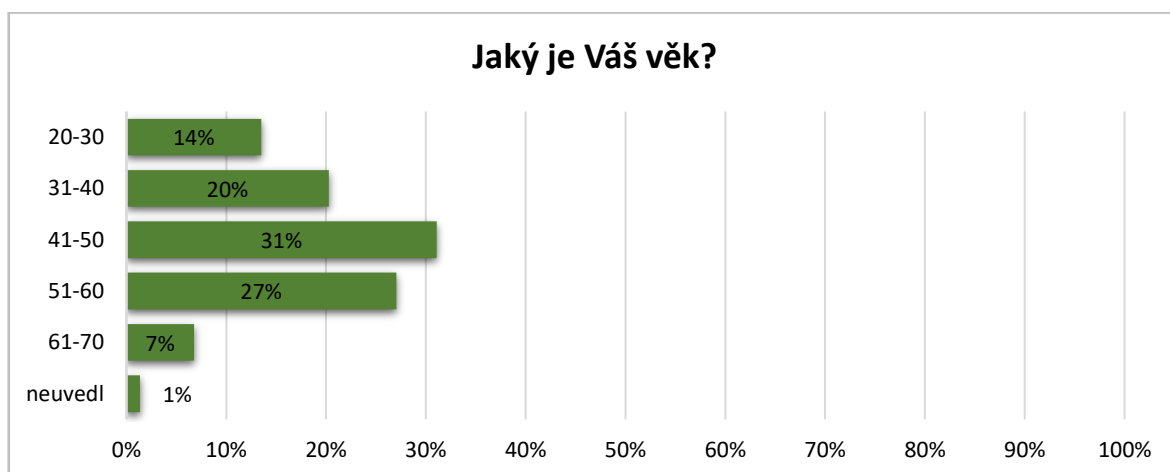
Dotazník je sestaven z uzavřených otázek nebo polouzavřených otázek s možností výběru a také využití otázek s možností vyjádřit se k dané otázce. Cílem bylo ověřit věkové složení posluchačů, dosažené vzdělání a pozice v zaměstnání. V další části byl dotazník zaměřen na úroveň přednesu a předávání informací lektora i zajištění samotné akce. Druhá strana papírové podoby dotazníku už byla zaměřena na pochopení probíraného tématu, osvojení si dovedností a všeobecných zásad ke zdolávání požáru.

Dotazníkové šetření bylo zcela anonymní a bylo v papírové podobě rozdáno na konci besed zúčastněným osobám. Dotazníkové šetření probíhalo v měsíci únor v roce 2023. Skládá se ze dvou stran a celkem obsahoval 9 uzavřených otázek a 3 otevřené otázky. Dotazníkového šetření se zúčastnili všechny osoby.

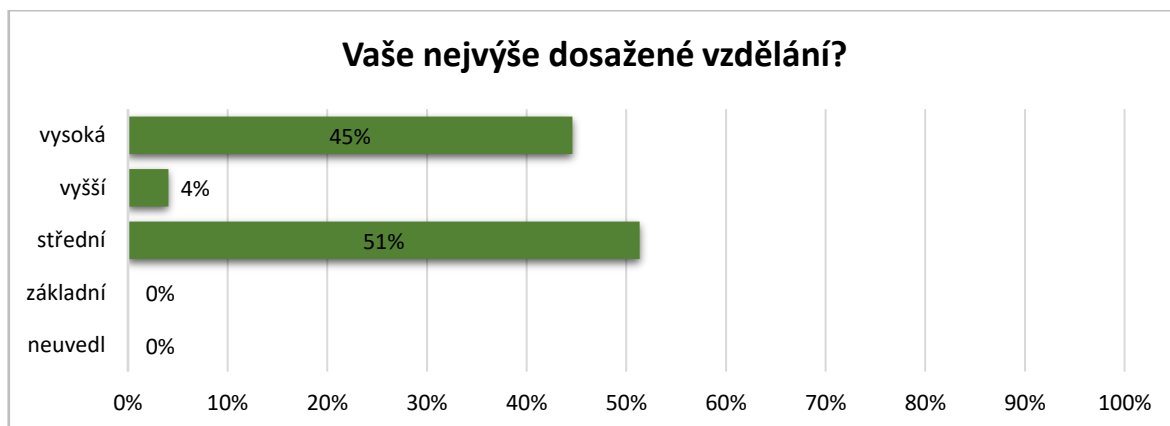
Následující část obsahuje rozbor jednotlivých otázek a odpovědí. K tomuto účelu byli použity číselné charakteristiky statistických a matematických funkcí v softwaru Microsoft Excel, který byl využitý ke zpracování grafů zobrazující výsledky dotazníkového šetření.

4.3.2.1 Výsledky průzkumného šetření – Dotazník k semináři, stránka 1 ze 2

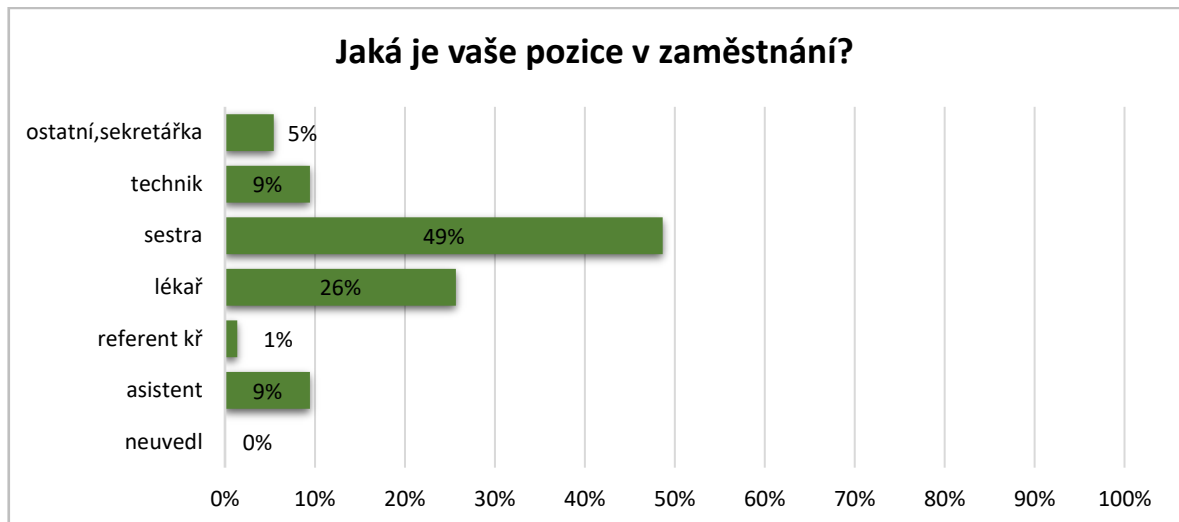
Otázka č.1. Cílem otázky bylo ověřit věk respondentů, dosažené vzdělání, pozice v zaměstnání. Věkové rozhraní je důležité z pohledu zaměření cíle práce. Do dospělé populace v produktivním věku byli zahrnuti osoby od 15 do 64 let. Sledovaným cílem bylo zdolávání požárů, využití přenosného hasícího přístroje a ekonomické ukazatele pro nákup autonomního hlásiče požáru. Předpokladem bylo, že vzdělané obyvatelstvo ovládá postup zdolávání požáru za využití dostupných technických prostředků a ekonomická situace dovolila pořízení autonomního hlásiče požáru i přenosného hasícího přístroje i mimo povinnost vyplývající ze zákona. Mezi respondenty převládaly sestry a doktoři, věková hranice se pohybovala nejčastěji mezi 41 až 60 let, vzděláním především středoškolské a vysokoškolské. Pro práci je tedy tato skupina ideální, ačkoliv limity měla v pracovní pozici u jednoho zaměstnavatele.

Graf 1 – Jaký je Váš věk? (vlastní, 2023)

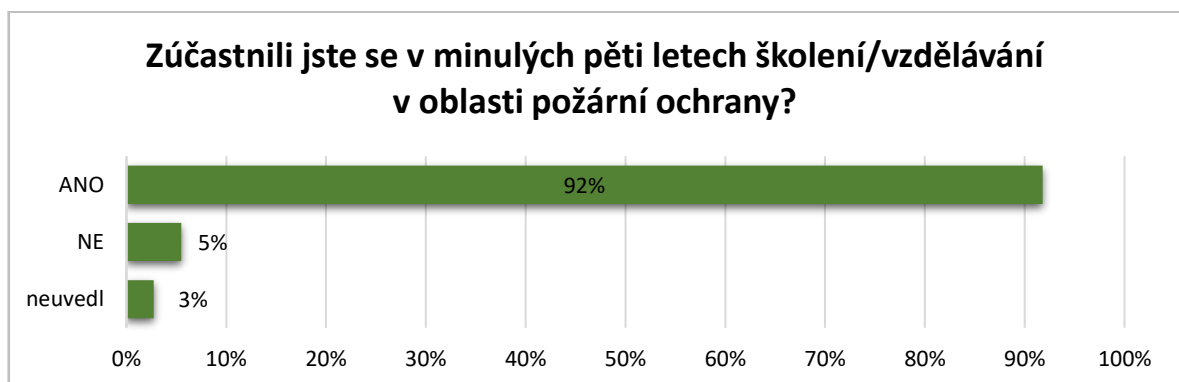

Graf 2 – Vaše nejvýše dosažené vzdělání? (vlastní, 2023)

Graf 3 – Jaká je vaše pozice v zaměstnání? (vlastní, 2023)

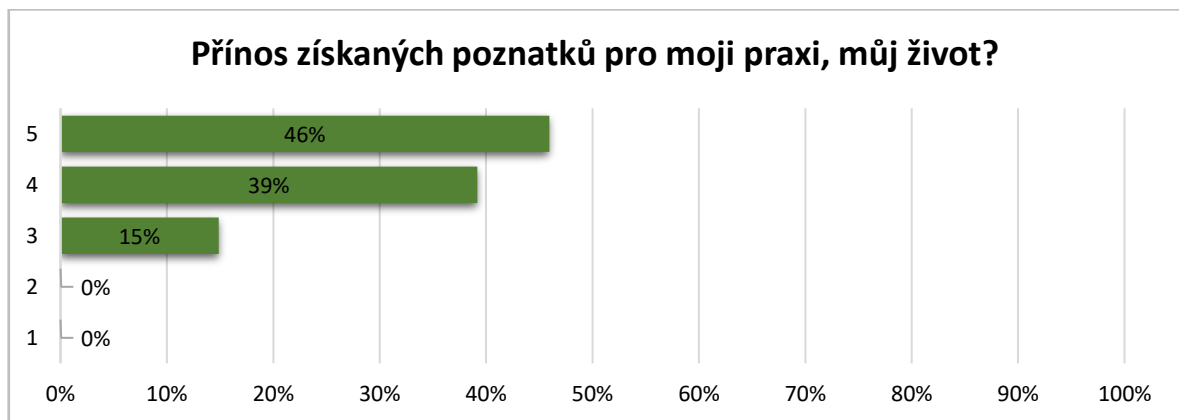
Otázka č.2. Ověřovala cílené vzdělávání v oblasti požární ochrany, které provádí zaměstnavatel. V pohovorech osoby shodně uváděli přínos školení. Předpokládali jsme, že osoby ovládají postup použití dostupných technických prostředků. Pohovorem bylo zjištěno, že jen teoreticky. Osoby byly školeny opakovaně v rámci našeho dotazu. Důležitost školení si nepřipouštěli, někteří chápali vzdělávání od odborně způsobilé osoby jako pracovní povinnost. Odborně způsobilá osoba byla účastna obou přednášek. Posluchači v minulosti byli proškoleni.

Graf 4 - Zúčastnili jste se v minulých pěti letech školení/vzdělávání v oblasti požární ochrany? (vlastní, 2023)

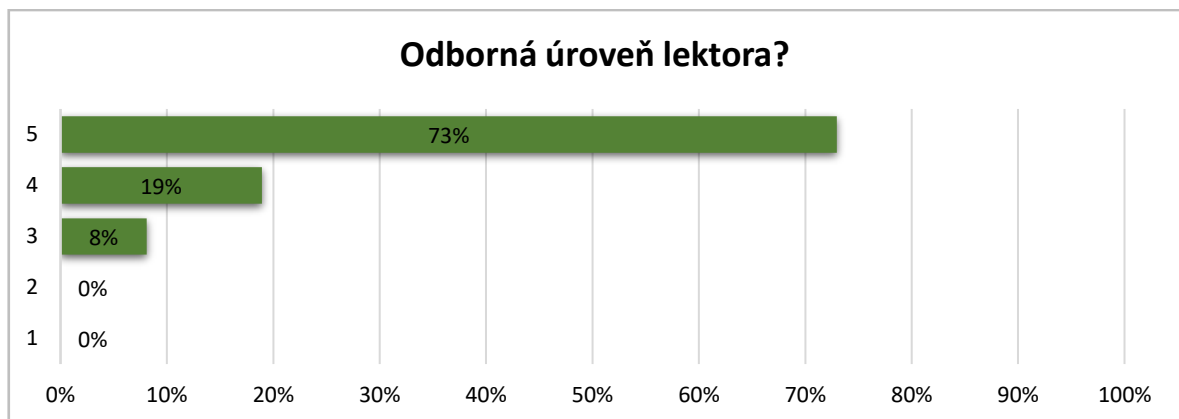
Otázka č.3. Zkoumá správné zaměření celé besedy a samotné prezentace. Přednáška s prezentací PowerPoint byla zaměřena na oblasti týkající se požáru. Pochopení vzniku, nebezpečnosti, včasného odhalení, přivolání pomoci a zdolání počínajícího požáru nebo ochranou osoby před příjezdem jednotky požární ochrany nebo složek IZS s využitím

v soukromém a pracovním životě. Vhodně zvolená forma předání informací byla hodnocena převážně kladně.

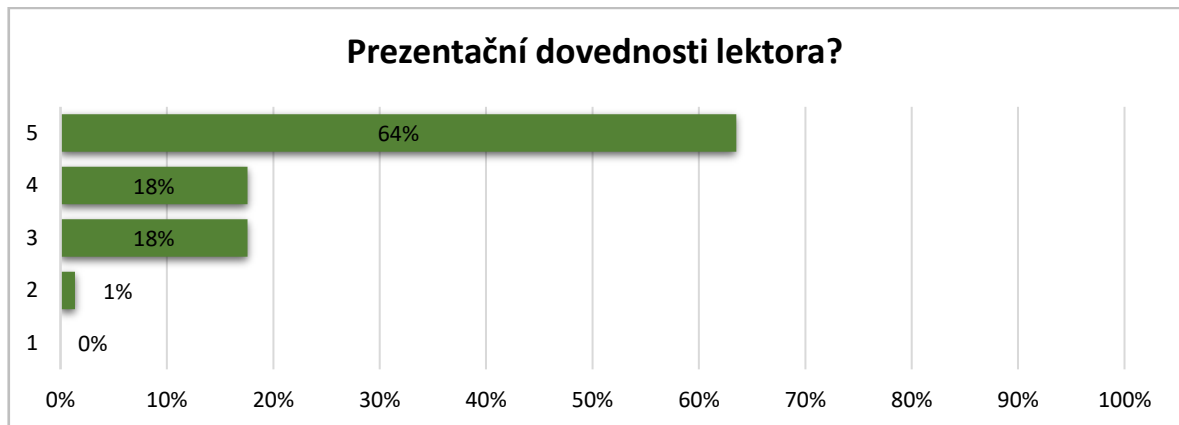
Graf 5 - Přínos získaných poznatků pro moji praxi, můj život? (vlastní, 2023)

Otázka č. 4. Zkoumala znalosti a schopnosti lektora předat informace obyvatelstvu. Při přípravě na přednášku bylo nutné rekonoskovat prostředí obou úplně odlišných budov a pochopit pracovní nastavení osob i jejich osobní znalosti a zkušenosti s problematikou. Cíl lektora bylo předání informací, aby posluchači pochopili probírané téma a zároveň zachování odbornosti. Lektor reagoval na dotazy vznikající v průběhu přednášky.

Graf 6- Odborná úroveň lektora? (vlastní, 2023)

Otázka č. 5. Zkoumala samotné vyjadřování lektora, zvolené metody a formy vzdělávání, předložená videa k pochopení problematiky a uložení si získaných dovedností cílovou skupinou.

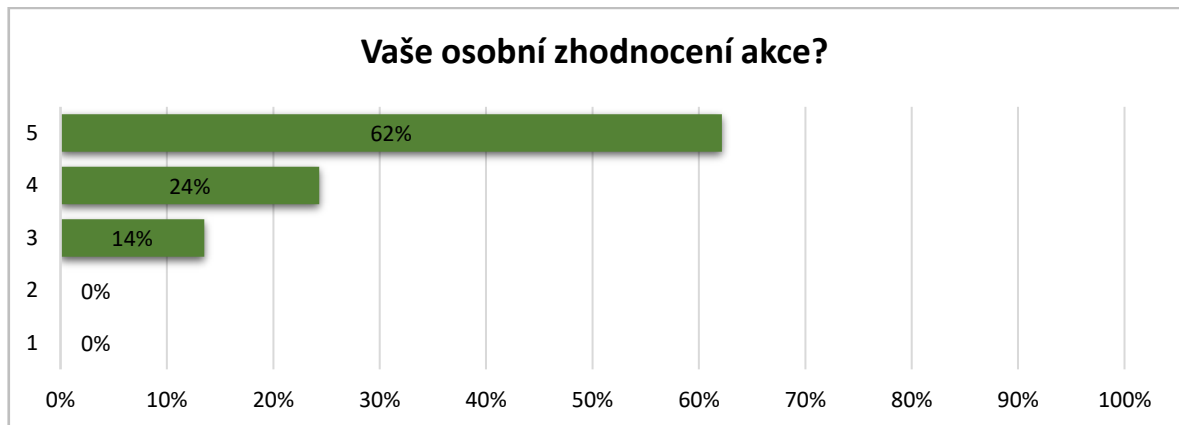
Graf 7 - Prezentační dovednosti lektora? (vlastní, 2023)

Otázka č. 6. Tato otázka zkoumá organizační zajištění akce. Reaguje na rozhovory se zástupci skupiny, kteří oceňovali možné vzdělávání v problematice, kterou procvičili v minulé době s příslušníky HZS OLK v rámci cvičení. Přednáška probíhala po třetí hodině odpolední, v prostorách učeben jednotlivých budov. Učebny byly technicky dobře vybaveny. Ohled při plánování přednášky byl zaměřen na zatížení zaměstnanců pracovními povinnostmi. A délkou samotné besedy v rozmezí hodiny až hodiny a půl.

Graf 8 - Organizační zajištění akce? (vlastní, 2023)

Otázka č. 7. V této otázce zkoumala celkové pocity osob z informací získaných při přednášce. Byl ověřen u posluchačů správný postup při vzniku požáru. Praktické využití technických prostředků a znalostí zaměřených na tísňové linky a samotnou orientaci v prostoru.

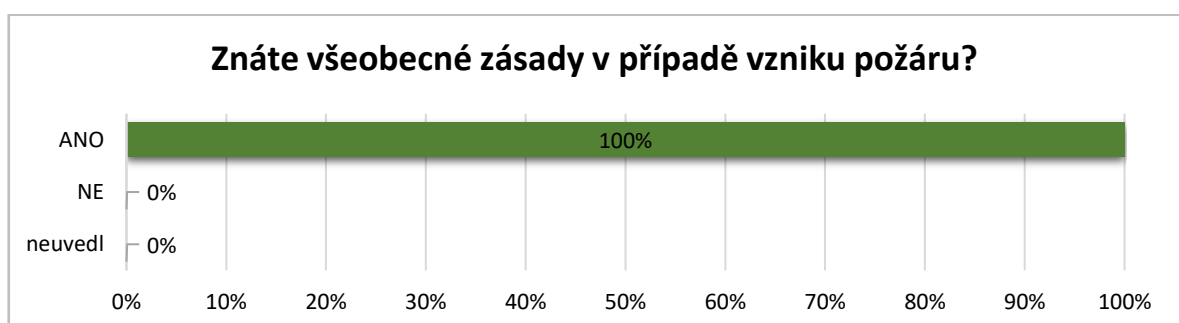

Graf 9 - Vaše osobní zhodnocení akce? (vlastní, 2023)

Otázka č.8. V této otázce je cíleno na podněty k vylepšení celé práce. Tyto podněty sloužili k přípravě na další besedy. Posluchači hodnotili jako přínos diskusi a odpovídání na otázky z oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva. Negativní postoj zaujaly k omezené možnosti praktické ukázky vybraných technických prostředků.

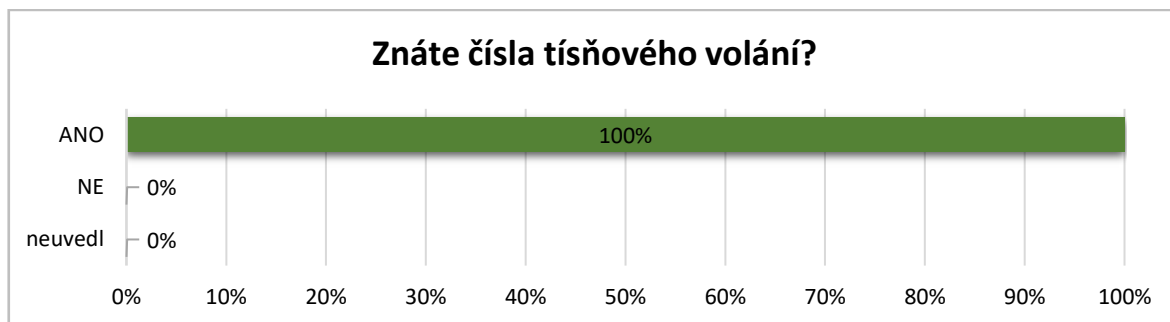
4.3.2.2 Výsledky průzkumného šetření – Dotazník k semináři, stránka 2 ze 2

Otázka č.1. Tato otázka se zaměřila na získané znalosti po besedě, na pochopení problematiky a její aplikovatelnost v praxi. Posluchači se seznámili se správným postupem v případě vzniku požáru, s dostupnými prostředky a možnostmi využití nejčastěji v první fázi požáru. Jak případně dále postupovat, čísla tísňového volání, jak si přivolat pomoc a jak ochránit vlastní zdraví a život, případně život a zdraví ostatních.

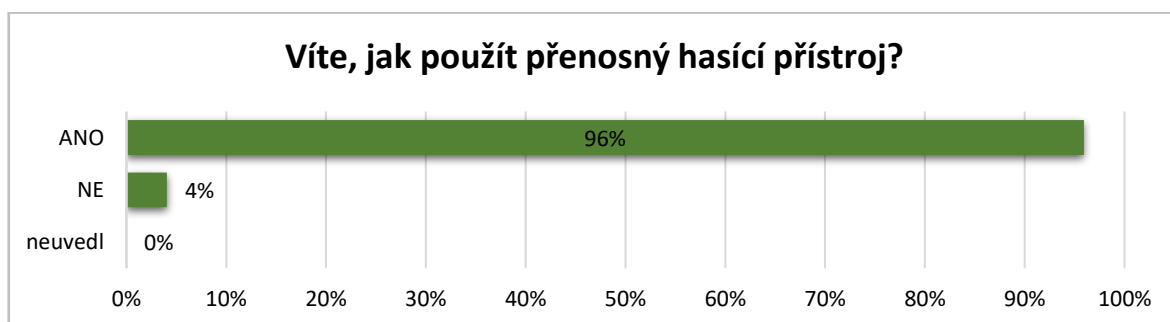
Graf 10 - Znáte všeobecné zásady v případě vzniku požáru? (vlastní, 2023)

Otázka č.2. Se zaměřila na znalost problematiky čísel tísňového volání, na znalost vlastního mobilního přístroje, na samotnou orientaci v terénu a na reakci obyvatelstva při mimořádné události.

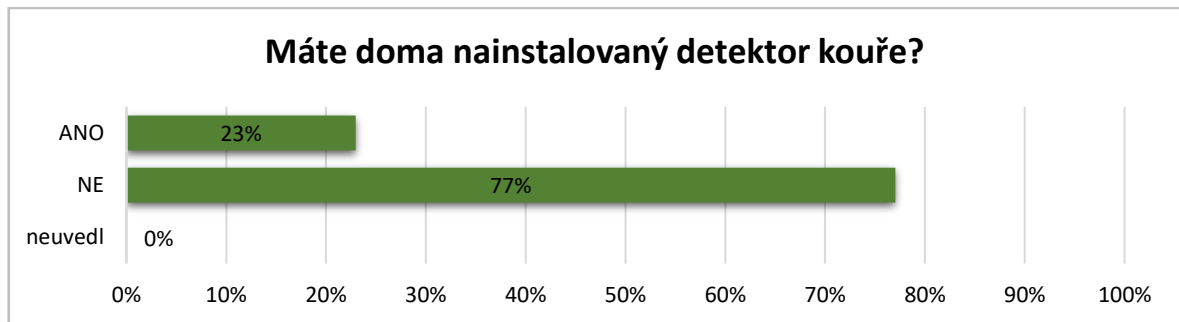
Graf 11 - Znáte čísla tísňového volání? (vlastní, 2023)

Otázka č.3. Součástí prezentace problematiky lektorem byla i praktická ukázka použití přenosného hasícího přístroje. Správný postup použití přenosného hasícího přístroje v případě potřeby. Nutná kontrola v domácích podmínkách a vysvětlení problematiky pomocí instruktážního videa zpracovaného Institutem ochrany obyvatelstva Lázní Bohdaneč.

Graf 12 - Víte, jak použít přenosný hasící přístroj? (vlastní, 2023)

Otázka č.4. Z rozhovorů s obyvatelstvem lektor zná faktickou stránku věci týkající se pořízení a instalace autonomních detektorů kouře. U dotazovaných osob v seniorském věku je problém například ve finanční stránce pořízení detektoru kouře. U dospělé populace v produktivním věku se toto nepředpokládalo. Cílem otázky bylo zjistit vybavenost domácností. Posluchači po besedě přiznali, že se rozhodli pořídit tento jednoduchý technický prostředek.

Graf 13 - Máte doma nainstalovaný detektor kouře? (vlastní, 2023)

4.3.2.3 Zhodnocení dotazníkového šetření

Z dotazníkového šetření vyplynul přínos informací získaných z přednášky prezentace PowerPoint pro praktický i osobní život posluchačů. Cílem lektora bylo předat co nejsrozumitelněji a co nejpřesněji informace k ochraně života a zdraví osob, majetku a životního prostředí.

Odborná úroveň lektora a prezentační dovednosti byli na dobré úrovni stejně jako organizační zajištění akce. Lektor se vzdělávání a výchově obyvatelstva u HZS OLK věnuje dlouhou dobu a ovládá všechny formy vzdělávání se zaměřením na určitou skupinu osob. Neustále se zdokonaluje a svoji práci podporuje dalším vzděláváním. I přesto vzdělávání dospělých osob v produktivním věku patří mezi méně obvyklé činnosti lektora z důvodu nezájmu této skupiny osob.

Po přednášce se osoby orientovali v problematice, ovládali všeobecné zásady a postup v případě vzniku požáru. Byli seznámeni s postupy, jak se zachovat a jak zabránit šíření požáru, umí přivolat pomoc přes tísňové linky složek IZS a použít přenosný hasící přístroj.

Při přednášce byl představen detektor kouře a posluchači byli seznámeni s používáním i cenovou hladinou těchto technických prostředků. Velmi častá je absence tohoto jednoduchého zařízení k včasné detekci a upozornění na vznikající požár. V přednášce byl představen a z dotazníku je patrné, že obyvatelé tento technický prostředek v domácnostech nemají. Výsledkem dotazu na detektor kouře, jako rychlého prostředku k odhalení počínajícího požáru byla u dotázaných negativní odpověď na vlastnictví a instalaci v obydlí. Ačkoliv od léta roku 2008 je přímo povinnost u nových a zrekonstruovaných objektů mít ve výbavě nainstalovaný hlásič požáru. Skutečnost je opačná a ani neustálá prevence a výchova obyvatelstva tuto negativní odpověď zatím nezvrátila. Důvodem je ekonomická situace obyvatelstva. Příslušníci HZS OLK ve spolupráci s HZS Moravskoslezského kraje a Českou

asociací hasičských důstojníků upozorňovali na pořízení hlásičů do obydlí osob Kampaní k detekci plynů a požárů. (Kampaň k detekci plynu a požáru, 2016)

4.3.3 Zpracování checklistu k besedě

Pro potřeby samotné přednášky s cílem působení na cílovou skupinu byl vytvořen checklist. Beseda se orientovala na cílovou skupinu dospělé populace v produktivním věku s využitím získaných znalostí a dovedností v pracovním i v soukromém životě.

Checklist je stručný, přehledný seznam úkolů a kroků, které je nutné neopomenout při přípravě a samotné realizaci přednášky. Jednotlivé úkoly jsou seřazené v určitém pořadí, aby bylo dosaženo efektivnosti a srozumitelnosti přednášky. V úvodu checklistu uvádím cíl mé přednášky. Rozvržení celé přednášky do hodinové dotace s možností přesahu půl hodiny dohodnuté se zástupci posluchačů. Zpracování a přípravu jednotlivých pomůcek pro snazší pochopení problematiky a samotný obsah prezentace PowerPoint.

Mezi základní kritéria samotné přednášky a působení lektora patří seznámení se s prostředím a možným využitím technických prostředků. V checklistu nejsou zahrnuté technické prostředky jako je dataprojektor, notebook, plátno z důvodu vybavenosti prostor těmito pomůckami. Checklist posloužil jako kontrolní seznam ve všech fázích přípravy i realizace.

Tabulka 4 – Checklist (vlastní, 2023)

Cíl	Ochrana života a zdraví osob, ochrana majetku a životního prostředí formou seznámení obyvatelstva, jak si počínat při požáru. Při přednášce se seznámí se základní složkou IZS, mezi které patří HZS ČR, dislokace nejbližší hasičské stanice s profesionálními hasiči, charakteristika mimořádné události jako je požár. Získání znalostí potřebných pro prevenci požáru, jeho klasifikaci a možná opatření proti šíření, dovednosti přivolání pomoci a informovanosti spolupracovníků, chování v případě vzniku a po zjištění požáru, postup opuštění budovy.
Časová dotace	60 minut
Počet posluchačů	100 osob, přítomných nebo v online prostředí
Pomůcky	Prezentace PowerPoint, video nahrávky, funkční autonomní hlásič požáru, práškový hasící přístroj, hasící deka, hasící sprej, improvizované prostředky k hašení, svíčka s poklopem, zápalky, Statistická ročenka HZS ČR 2021, Statistická ročenka HZS ČR 2022, kompletní dýchací přístroj, vyváděcí maska, zásahový oblek.
Obsah	<ul style="list-style-type: none"> - Struktura HZS ČR, začlenění HZS OLK a jeho členění. - Statistika počtu požárů, počty usmrcených a zraněných osob, celkový přehled událostí za rok 2022 u HZS OLK. - Tísňové linky a nahlášení mimořádné události. Orientace v terénu. - Ohňový trojúhelník, pochopení souvislostí vzniku ohně. - Fáze požáru pevných látek, rozpoznání a možnost adekvátní reakce. Video – požár vánočního stromečku z pohledu času. - Nebezpečí vzniku toxických plynů, jak se ochránit, neutrální rovina při zakouření v místnosti. - Požár a jeho zpozorování. Video – požár vánočního stromečku z pohledu adekvátní reakce v počáteční fázi. - Zjištěné nedostatky v praxi. Únikové cesty a nástupní plochy. - Včasné zpozorování požáru a technické pomůcky. Hlásič požáru. Přenosné hasící přístroje. - Zásady opuštění budovy – objektová evakuace, požáry v budovách, jejich typická charakteristika, ochrana života a zdraví osob. - Jednotka požární ochrany na místě a její činnost, očekávané zvláštnosti. - Diskuse, otázky, distribuce dotazníků.

5 NÁVRH MATERIÁLU PREVENTIVNĚ VÝCHOVNÉ ČINNOSTI

5.1 Prezentace PowerPoint a přímé působení lektora

Pro zlepšení současného stavu připravenosti dospělých osob v produktivním věku na mimořádnou událost byla zvolena forma besedy a zpracována prezentace PowerPoint. Tato přednáška s prezentací PowerPoint navazovala na vyhodnocené cvičení a zjištěné skutečnosti. Forma přednášky spojená s prezentací PowerPoint byla účinná pro osoby, které v rámci cvičení vyzkoušeli objektovou evakuaci při požáru z budovy.

Přednes prezentace PowerPoint pobíhal přímo v historické budově Kliniky zubního lékařství a následně i moderní budově II. interní kliniky. V prostorách historické budovy i moderní budovy Y se nacházeli vybavené učebny, které se využívali ke vzdělávání budoucích lékařů studujících pod Univerzitou Palackého v Olomouci. Samotná učebna disponovala technickým vybavením pro prezentaci PowerPoint a přednes i v online prostředí. Prezentace PowerPoint byla zpracována za účelem vzdělávání a výchovy v oblasti požární ochrany dle zpracovaného checklistu. Lektorem byl zpracován celý scénář a komunikoval i jednotlivé detaily. Prezentace PowerPoint se skládala ze 34 slidů. K prezentaci patřili instruktážní videa a praktické ukázky technických prostředků. Původním záměrem bylo vzdělávat dospělé osoby v produktivním věku, zaměstnané na Klinice zubního lékařství. Z důvodů dobře zvolené přednášky následovalo vzdělávání dospělých osob v produktivním věku a zaměstnanců na II. interní klinice, další vzdělávání se připravuje na letní měsíce. Vzdělávání osob v produktivním věku bylo vyhodnoceno jako velmi přínosné pro ochranu života a zdraví, ochranu majetku a životního prostředí.

V prezentaci PowerPoint byl představen Hasičský záchranný sbor České republiky a nejbližší krajské ředitelství, územní odbory, činnost jednotky požární ochrany před výjezdem k události a obvyklý čas dojezdu. V následujícím slidu byla popsán statistický přehled HZS ČR sledované mimořádné události, jakou je požár. Statistické období od roku 2019 až 2021 v Olomouckém kraji, s počtem zraněných a usmrcených osob i celkovým počtem událostí v roce 2022. Podrobněji bylo vysvětleno, jak funguje tísňová linka 150 a 112, kdo ji obsluhuje, kam se osoba dovolá v rámci Olomouckého kraje, na co nezapomenout při hovoru na tísňové lince a popis místa události. V další části byla zaměřena na proces hoření, fáze požáru pevných látek za účelem pochopení, v které fázi ještě může jedinec činit opatření k zabránění šíření požáru. Pomůckou k pochopení tematiky byla videa. V prezentaci byla vysvětlena neutrální rovina při požáru, nebezpečí toxických plynů

vznikající při požáru. Vybrané slidy byly zaměřené na nejčastější prohřešky na úseku požární ochrany, mezi které patří parkování na nástupních plochách, nefunkční hydranty, zaskládané hydranty i přenosné hasící přístroje, absence protipožárních dveří a uzavření požárních úseků. Posluchači byli seznámeni s jednoduchým prostředkem k včasnému odhalení počínajícího požáru, kterým je autonomní hlásič požáru, s použitím přenosného hasícího přístroje a hasícího spreje nebo protipožární deky. Dále byly seznámeni se správným chováním při požáru a zásady objektové evakuace, úskalí zdravotnických zařízení, možnou ochranu osob v těchto zařízeních a činnost jednotky požární ochrany na místě. K pochopení problematiky byla využita instruktážní videa zpracované Institutem ochrany obyvatelstva Lázní Bohdaneč zaměřena na použití přenosného hasícího přístroje a na opuštění hořící místnosti, video z projektu V ohrožení bezpečně týkající se detektorů kouře.

Neočekávanou zvláštností při vzdělávání osob v produktivním věku bylo on-line prostředí pro vzdělávání osob mimo pracoviště a učebnu. Některé dospělé osoby v produktivním věku z řad sestřiček a doktorů byli připojeni na přednášku přes on-line prostředí z důvodu dobrých referencí z minulého přednesu. Využití on-line prostředí bylo náročné na přednes lektorem, komplikovalo praktické ukázky, které byly omezeny na určitý prostor z důvodů snímání prostoru kamerou. Prezentace PowerPoint je uvedena v Příloze P I.

5.1.1 Dělení prezentace PowerPoint do tří částí

Celá prezentace byla systematicky a logicky rozdělená do tří částí, které na sebe navazovali k jednoduchému pochopení problematiky:

- 1) Seznámení s HZS ČR, funkcí jednotky požární ochrany, spolupráce s tísňovou linkou v případě mimořádné události.
- 2) Seznámení s chováním ohně, vznikající požár, jak jej poznat a jak se zachránit.
- 3) Seznámení, rozpoznání požáru, technické prostředky, činnost jednotky požární ochrany.

Samotná připravená prezentace PowerPoint a zvolená forma vzdělávání pro dospělé obyvatelstvo v produktivním věku s přímým působením lektora a názorností celé problematiky byla posluchači hodnocena pozitivně. Z pohledu procesu učení a zapamatování si získaných dovedností dlouhodobější získané zkušenosti ze zážitkové formy vzdělávání. Přínosem bylo zkušební volání na tísňovou linku 150 předem domluvené

s operátorem. Přednes prezentace spojený s přímým zážitkovým vzděláváním v oblasti manipulace s přenosným hasícím přístrojem, hasícím sprejem, autonomním hlásičem kouře a protipožární dekou byla dobrá varianta vtištění získaných dovedností. Zážitková forma vzdělávání je proces vtisknutí získaných informací a uchování těchto informací delší dobu. I přes tuto skutečnost postupně dochází ke ztrátě získaných informací a dovedností s odstupem času. Tento proces byl zpomalen zpracováním pomůcky ve formě nedatovaného diáře. Každý den si obyvatelé zapisují poznámky ke své činnosti a získané informace k pozdějšímu připomenutí. V rámci jednotlivých besed si osoby prováděli zápisky získaných informací a pro podporu vzdělávání a výchovy osob je forma nedatovaného diáře přímo ideální. Návrhovým řešením bylo zpracování nedatovaného diáře, nebo reklamní vzdělávací polep služebních osobních vozidel na skle pátých dveří, zpracování příběhu týkající se oblasti problematiky požáru do komiksu doplněného křížovkami.

5.2 Návrh nedatovaného diáře „Krok k životu!“

Nedatovaný diář by byl vhodný pro zápisky a přináší volnost a svobodu při tvoření i plánování pracovních i osobních úkolů, dává prostor pro zápis poznámek. Nedatovaný diář by bylo možné začít používat v kterékoliv roční době, kdykoliv v kalendářním roce. Neobsahuje předepsaný datum jednotlivých dní v týdnu tak jak na sebe navazují v kalendářním roce. Diář dává prostor kreativitě jeho majitele. Dnešní doba nese spoustu příležitostí a možností cestovat za hranice státu i cestovat v časových pásmech. Nedatovaný diář dává prostor k poznámkám i využití jen v případě potřeby a zároveň působí ekologicky. Šetří místem v diáři a to způsobem, pokud je osoba na dovolené a nepotřebuje zapisovat pracovní poznámky tak nemusí vynechat místo oproti klasickému diáři s pevně daným datem. Podpora životního prostředí je spatřována i v možnosti výměny popsaných listů za nové, prázdné. Tyto listy by byly umístěné na internetových stránkách zpracovatele a volně ke stažení. Ke statistickému sledování by sloužila evidence počtu stáhnutí celého souboru.

Tabulka 5 - Parametry návrhového nedatovaného diáře. (vlastní, 2023)

Typ	Týdenní nedatovaný diář
Formát	A5
Vazba	Kroužková
Počet stran	70 (35 listů)
Jazyk	Česky
Barevnost, gramáž	4/4, desky 300 gr. lesklý karton, jednotlivé listy 130 gr.
Náklad	1000 ks
Možnost šíření mezi obyvatelstvo	umístění komplet ke stažení na stránkách zpracovatele

Diář obsahuje 54 nedatovaných týdnů a 8 prázdných listů sloužících k volnému tvoření.

Obě besedy s osobami v produktivním věku se věnovali problematice požáru. Výchovná část diáře by byla věnována oblasti nebezpečí požáru od zapálených svíček. Jednotlivá témata musí být vybírána s ohledem na nemožnost vztahovat určité téma k datu. Mezi další témata se může zařadit např. varování, evakuace, tísňové linky, autonomní hlásič kouře, přenosné hasicí přístroje. Samotný diář může být rozšířen o křížovky a přenesen do interaktivní aplikace. Následně uvádím zpracované téma.

Týdenní diář

☐ PONDĚLÍ ☐ ÚTERY ☐ STŘEDA ☐ ČTVRTEK ☐ PÁTEK ☐ SOBOTA ☐ NEDĚLE	DATUM: _____ Cíle: 1. _____ 2. _____ 3. _____ 4. _____ 5. _____ Úkoly: ☐ _____ ☐ _____ ☐ _____ ☐ _____ ☐ _____ ☐ _____ ☐ _____ ☐ _____ Poznámky: _____ _____ _____ _____
---	---

Obrázek 12 – Týden v nedatovaném diáři (vlastní, 2023)

Poznámky:

- _____
- _____
- _____
- _____

Obrázek 13 – Poznámkový list v nedatovaném diáři (vlastní, 2023)

5.2.1 Požár od svíčky jako téma nedatovaného diáře

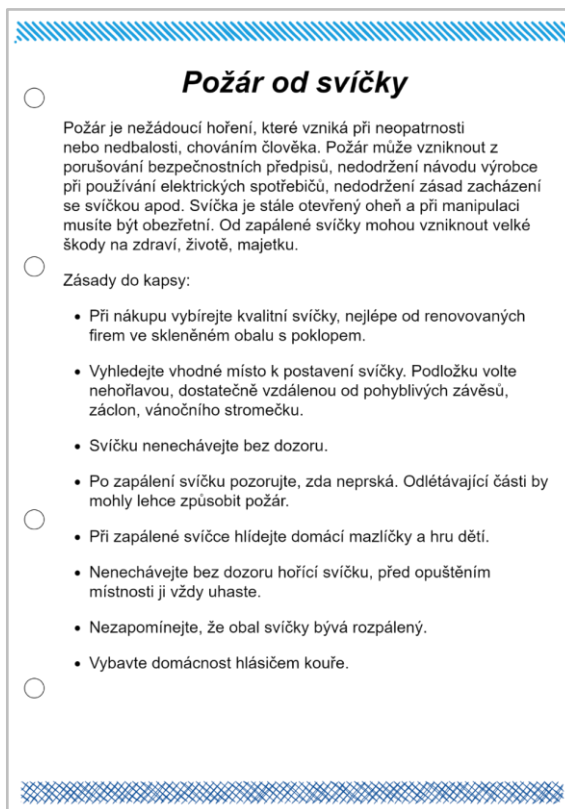
Požár od svíčky

Požárem je každé nežádoucí hoření, které vzniká při neopatrnosti nebo nedbalosti, chováním člověka. Požár může vzniknout z porušování bezpečnostních předpisů, nedodržení návodu výrobce při používání elektrických spotřebičů, nedodržení zásad zacházení se svíčkou apod. Svíčka je stále otevřený oheň a při manipulaci musíte být obezřetní. Od zapálené svíčky mohou vzniknout velké škody na zdraví, životě, majetku.

Zásady do kapsy:

- Při nákupu vybírejte kvalitní svíčky, nejlépe od renovovaných firem v obalu s poklopem.
- Vyhledejte vhodné místo k postavení svíčky. Podložku volte nehořlavou. Místo dostatečně vzdálené od pohyblivých závěsů, záclon, vánočního stroměčku.
- Svíčku nenechávejte bez dozoru.
- Po zapálení svíčku pozorujte, zda neprská. Odlétávající části by mohly lehce způsobit požár.

- Při zapálené svíčce hlídejte domácí mazlíčky a hru dětí v blízkosti.
- Nenechávejte bez dozoru hořící svíčku, před opuštěním místnosti ji vždy uhasťte.
- Nezapomínejte, že obal svíčky bývá rozpálený. Dbejte pokynu výrobce.
- Vybavte domácnost hlásičem kouře.

Obrázek 14 – Preventivně výchovné téma v nedatovaném diáři (vlastní, 2023)

5.3 Reklamní polep osobních vozů HZS OLK speciální perforovanou fólií

V majetku HZS OLK jsou osobní vozy v provedení karoserie sedan nebo combi. Tyto vozy denně využívají příslušníci nebo zaměstnanci HZS OLK k plnění služebních, pracovních povinností. Olomoucký kraj je posetý stanicemi HZS OLK a jednotlivé stanice mají ve výbavě osobní vozy. Vybrané vozy by byly určeny pro výchovu a vzdělávání obyvatel. Polepením pátých dveří speciální perforovanou fólií. Na samotné bílé fólii by byla jednoduchá perokresba např. s vyobrazením věcí, které se doporučují do evakuačního zavazadla doplněné popisem. Tyto vozy by působily preventivně a výchovně na obyvatelstvo v každodenním provozu.

Doporučené okruhy:

- Autonomní hlásič požáru (kdo tě upozorní na vznikající požár)
- Přenosný hasící přístroj (graficky znázorněné použití)
- Varování (představení jednotlivých signálů a jak se zachovat)
- Dopravní nehoda a osobní bezpečí (užití výstražné vesty, světel, bezpečné místo)
- Jízda vozidel IZS k zásahu a jak se zachovat (řidič, chodec, cyklista)

Mimo perokresbu s popisem by bylo možné využít jen stručný popis: „Při dopravní nehodě nezapomeň na výstražnou vestu!

Preventivně výchovnou činnost vykonává Hasičský záchranný sbor České republiky dlouhodobě. V minulosti byly vytvořeny preventivně výchovné materiály, mezi které můžeme řadit např. projekt Hasiči pro školy, OČMU, Chytré blondýnky radí, Hasiči radí ale i zpracovaná videa např. V ohrožení bezpečně, Kartoňáci. Polep zadního skla speciální perforovanou fólií by mohl tyto jednotlivé projekty zviditelnit a nabídnout obyvatelstvu odkaz na více informací pomocí QR kódu. Limitujícím faktorem je u oslovených osob absence „chytrého telefonu“, nedostatek dat, samotné poškození OR kódu podnebím anebo i absence dostatečného monitoru pro pohodlné vzdělávání. Příkladem můžeme uvést menší displeje na mobilních telefonech a zhoršený zrak osoby, která by se chtěla vzdělávat.

6 DÍLČÍ ZÁVĚR PRAKTICKÉ ČÁSTI

Praktická část práce byla zaměřena na vybranou skupinu obyvatelstva, kterou tvořila dospělá populace v produktivním věku. Úvodem bylo představeno prostředí přednášky a proběhlé praktické cvičení u této skupiny obyvatel se zaměřením na požár v rámci zaměstnání těchto osob.

Pomocí řízeného standardizovaného rozhovoru byla potvrzena hypotéza. Výsledkem rozhovoru byla potvrzená skutečnost špatné orientace a mylné informace mezi obyvateli směrem k chování při požáru. Na přednášce byl představen HZS ČR jako jedna ze základních složek IZS, ohňový trojúhelník, nebezpečí zplodin kouře, základní postup při zdolávání požáru a využití jednotlivých technických prostředků. Cílem přednášky bylo seznámení osob pomocí instruktážních videí, jak postupovat v případě ohrožení zdraví, života, majetku a životního prostředí požárem a jakou zvolit formu zdolávání požáru, odbourat nejistotu a strach z použití přenosného hasícího přístroje a seznámení s autonomním hlásičem kouře. Vytvořené dotazníkové šetření potvrdilo hypotézu absence autonomního hlásiče kouře v domácnosti k včasnému rozpoznání požáru v bytě.

Dotazníkového šetření se zúčastnilo 89 osob. Tento počet je nižší, než se ve skutečnosti přednášek zúčastnilo osob. První přednáška byla uskutečněná na Klinice zubního lékařství prezenčně. Druhá přednáška na II. interní klinice byla uskutečněna lektorem prezenčně, posluchači zvolili formu prezenční i ve virtuálním prostředí tzv. on-line. Dotazníky v papírové formě byli rozdány přítomným osobám. Tyto přednášky byli posluchači hodnoceny kladně a třetí běh vzdělávání osob v produktivním věku proběhne v letních měsících.

Na základě dotazníkového šetření a proběhlých přednáškách byl vytvořen nedatovaný diář obohacený o vybrané téma. Diář je vhodnou volbou doplnění výchovy a vzdělávání obyvatelstva. Jednotlivé obsahové zaměření se může dle potřeby měnit a zvolené téma bylo na požár od svíčky.

Další možností působení na obyvatelstvo bylo cestou reklamního polepu speciální perforovanou fólií pátých dveří osobních vozů v majetku jednotlivých složek IZS. Jednoduché heslo využívané u HZS ČR: „Lepší, když tě budí hlásič, nežli hasič!“ doplněné vhodným obrázkem. Takto zvolená varianta vzdělávání by působila na obyvatele kdykoliv a kdekoliv.

Jinou variantou vzdělávání se jeví zpracované téma týkající se požáru formou komiksu. Některé obyvatelstvo tráví volné chvílky čtením, luštěním křížovek. Zpracování problematiky do komiksu byla další forma vzdělávání. V komiksu vystupovali děti, Martin a Míša. Samotný děj se odehrával v obýváku, kde vypukl požár od zapálené svíčky. Samotné děti postupně provedly čtenáře do zdárného konce. Při provádění čtenáře popisovali správné kroky k sebezáchraně a opuštění bytu. Preventivně výchovného materiálu bylo zpracováno velké množství a cílem je předat odkaz, informaci na tyto materiály.

7 NÁVRHOVÁ OPATŘENÍ

K podpoře výchovy a vzdělávání dospělých osob v produktivním věku navrhuji pravidelné besedy se zástupci složek IZS přímo na pracovišti. K podpoře vzdělávání navrhuji zpracování a distribuci nedatovaného diáře rozšířeného o problematiku ochrany obyvatelstva a požární ochrany. Osoby v produktivním věku pro zaznamenávání a plnění pracovních povinností využívají různé diáře nebo sešitky na poznámky. Oslovené osoby hodnotili kladně zpracování diáře s praktickými radami.

Navrhovaný diář by představoval jednotlivé týdny, doplněný o preventivně výchovné instrukce. Samotný diář se skládá z 54 nedatovaných týdnů. Jednotlivé týdny byly označeny barevnou linkou. Jednotlivá témata z požární ochrany a ochrany obyvatelstva preventivního charakteru by se mohla doplňovat a rozšiřovat dle často se opakujících jevů.

Jako vzor posloužil jeden týden z podzimního období. V tomto týdnu si obyvatelé pro psychickou pohodu zapalují svíčky a používají tak otevřený oheň. Z tohoto důvodu jsem zvolila preventivně výchovné téma na ochranu vlastního obydlí, zajištění bezpečí. Distribuce by byla přímá a probíhala by v rámci besed.

ZÁVĚR

Bakalářská práce byla zaměřena na preventivně výchovnou činnost u vybrané skupiny obyvatelstva. Vybranou skupinou obyvatel se staly dospělé osoby v produktivním věku. Hlavním cílem bakalářské práce bylo navrhnout preventivně výchovný materiál, kterým byla prezentace PowerPoint z oblasti požární ochrany pro vybranou skupinu obyvatelstva a následně po dotazníkovém šetření návrh nedatovaného diáře rozšířeného o preventivní rady. Prezentace PowerPoint byla přednesena v rámci besed společně s instruktážními videi navazující na uskutečněné taktické cvičení.

Bakalářská práce byla rozdělena na teoretickou a praktickou část.

Teoretická část práce byla věnována historii a popisu integrovaného záchranného systému, jeho jednotlivým složkám, právnímu prostředí, způsobu řízení při mimořádné události. Podrobněji popisuje Hasičský záchranný sbor Olomouckého kraje jako základní složku IZS, jeho členění. Historii ochrany obyvatelstva, základní terminologii a přehled nejčastějších mimořádných událostí. Z pohledu preventivně výchovné činnosti má oddělení ochrany obyvatel a krizového řízení u HZS OLK příslušníka věnujícího se výchově a vzdělávání obyvatel v kraji. Preventivně výchovná činnost reaguje na statistiky HZS ČR a preventivní činností upozorňuje na možné nebezpečí z pohledu ochrany obyvatelstva a požární ochrany.

Praktická část je věnována právnímu prostředí preventivně výchovné činnosti u HZS OLK a vymezení cílové skupiny obyvatel. Zpracování preventivně výchovného materiálu v podobě prezentace PowerPoint a návrh preventivního materiálu sloužícího nenásilnou formou ke vzdělávání dospělých osob v produktivním věku v podobě nedatovaného diáře. Prezentace PowerPoint posloužila při přednáškách v rámci besed s dospělou populací v produktivním věku. Na závěr besed byly rozdány dotazníky k ověření získaných informací. Limitujícím faktorem byl počet posluchačů přítomných prezenčně, ostatní posluchači byly v on-line prostředí a moderní učebna umožňovala vzdálené vzdělávání a výchovu osob. Cílem přednášky a preventivně výchovné činnosti je ochrana života, zdraví a majetku. Pokud se podařilo ochránit alespoň jeden život, tak má preventivně výchovná činnost smysl. V závěru práce byla navržena opatření, která mohou rozšířit vzdělávání dospělých osob v produktivním věku.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BŘÁZDIL, Rudolf, ET AL. *HISTORY OF WEATHER AND CLIMATE IN THE CZECH LANDS. HISTORICAL AND RECENT FLOODS IN THE CZECH REPUBLIC – HISTORY OF WEATHER AND CLIMATE IN THE CZECH LANDS*. 1.vyd. Brno – Praha: Masarykova univerzita v Brně, Český hydrometeorologický ústav v Praze, 2005. ISBN 80-210-3864-0.

ČESKO, 1985. *Zákon č. 133/1985 Sb.: o požární ochraně* [online]. In: Sbírnka zákonu České republiky [cit.2023-01-20]. © IAON CS. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1985-133>

ČESKO, 1998. *Zákon č. 110/1998 Sb.: Ústavní zákon o bezpečnosti České republiky* [online]. In: Sbírnka zákonu České republiky [cit.2023-01-20]. © IAON CS. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1998-110>

ČESKO, 2000. *Zákon č. 239/2000 Sb.: Zákon o integrovaném záchranném systému a o změně některých souvisejících zákonů* [online]. In: Sbírnka zákonu České republiky [cit.2023-01-20]. © IAON CS. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-239>

ČESKO, 2000. *Zákon č. 240/2000 Sb.: Zákon o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon)* [online]. In: Sbírnka zákonu České republiky [cit.2023-01-20]. © IAON CS. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-240>

ČESKO, 2001. *Vyhláška č. 328/2001 Sb.: Vyhláška Ministerstva vnitra o některých podrobnostech zabezpečení integrovaného záchranného systému* [online]. In: Sbírnka zákonu České republiky [cit.2023-01-20]. © IAON CS. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-328>

ČESKO, 2001. *Zákon č. 254/2001 Sb.: Zákon o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon)* [online]. In: Sbírnka zákonu České republiky [cit.2023-01-20]. © IAON CS. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-254>

ČESKO, 2002. *Vyhláška č. 380/2002 Sb.: Vyhláška Ministerstva vnitra k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva* [online]. In: Sbírnka zákonu České republiky [cit.2023-01-20]. © IAON CS. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-380>

ČESKO, 2004. *Zákon č. 561/2004 Sb.: Zákon o předškolním, základním, vyšším odborném a jiném vzdělávání* [online]. In: Sbírnka zákonu České republiky [cit.2023-01-20]. © IAON CS. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>

ČESKO, 2015. *Zákon č. 320/2015 Sb.: Zákon o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů* [online]. In: Sbírka zákonů České republiky [cit.2023-01-20]. © IAON CS. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2015-320>

FIALA, Miloš a VILÁŠEK, Josef a VONDRÁŠEK, David. *Integrovaný záchranný systém na počátku 21.století*. Praha: Karolinum, 2014. ISBN 978-80-246-2477-8.

GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ HASIČSKÉHO ZÁCHRANNÉHO SBORU ČR, 2009. *Integrovaný záchranný systém* [online]. Praha, [cit.2023-01-20]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/integrovaný-zachranný-system.aspx>

GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ HASIČSKÉHO ZÁCHRANNÉHO SBORU ČR, 2018. *Metodická pomůcka pro rozvoj a realizaci preventivně výchovné činnosti* [online]. Praha, [cit.2023-01-20]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/metodicka-pomucka-pro-rozvoj-a-realizaci-preventivne-vychovne-cinnosti.aspx>

GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ HASIČSKÉHO ZÁCHRANNÉHO SBORU ČR, 2021. *Statistická ročenka Hasičského záchranného sboru* [online]. Praha, 56 [cit.2023-01-20]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/statisticke-rocenky-hasickeho-zachranneho-sboru-cr.aspx>

HASIČI PRO ŠKOLY, 2020. *Hasiči pro školy* [online]. Ústí nad Labem: HZS Zlínského a Ústeckého kraje [cit.2023-01-20]. Dostupné z: <https://www.hasiciproskoly.cz/o-projektu>

HASIČSKÝ ZÁCHRANNÝ SBOR OLOMOUCKÉHO KRAJE, 2016. *Kampaň k detekci plynů a požárů*. [online]. Olomouc [cit.2023-01-20]. Dostupné z: <https://hzscr.cz/kampan-k-detekci-plynu-a-pozaru.aspx>

HASIČSKÝ ZÁCHRANNÝ SBOR OLOMOUCKÉHO KRAJE. *O Olomouckém kraji*. [online]. © 2022 [cit.2023-01-20]. Dostupné z: <https://www.olkraj.cz/o-olomouckem-kraji-cl1362.html>

Hasit umí/může každý. [film], Režie Hasičský záchranný sbor České republiky, 2017.

HANUŠKA, Zdeněk, SKALSKÁ, Květoslava a DUBSKÝ, Milan. *Integrovaný záchranný systém a požární ochrana. Modul I*. Praha: MV – generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2010. ISBN 978-80-86640-59-4.

HÜTTER, Marek a spol.. *Učební texty pro přípravu ke zkoušce podle § 11 zákona o požární ochraně*. Praha: MV-generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2014. ISBN 978-80-86466-61-3.

HRADIL, Jaroslav et al. *Základy ochrany obyvatelstva v České republice: odborná monografie*. Uherské Hradiště: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta logistiky a krizového řízení, 2018. ISBN 978-80-745-4774-4.

CHYTRÉ BLONDÝNKY RADÍ, ©2020. Krizport [online]. JMK [cit.2023-01-20]. Dostupné z: <https://www.krizport.cz/rady/chytre-blondynky-radi>

KAVAN. Štěpán, OULEHLOVÁ, Alena, *Civil Defence Subject Matter Education in the Former Czechoslovakia in the 1918-1939 Period*. Czech-Polish Historical and Pedagogical Journal [online]. © 2021 [cit.2023-01-20]. Dostupné z: https://www.academia.edu/82886239/Civil_Defence_Subject_Matter_Education_in_the_Former_Czechoslovakia_in_the_1918_1939_Period

KAVAN, Štěpán. *Ochrana obyvatelstva II*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2015. ISBN 978-80-87472-92-7.

KOPECKÝ, Miroslav, TILCEROVÁ, Eleonóra a Jaromír ŠIMAN. *Ochrana člověka za mimořádných událostí*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. ISBN 978-80-244-4094-1.

KRATOCHVÍLOVÁ, Danuše, Danuše KRATOCHVÍLOVÁ, ML. a Libor FOLWARCZNY. *Ochrana obyvatelstva*. 2. vyd. Ostrava: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2013. ISBN 978-80-7385-134-7.

KOLEKTIV AUTORŮ. *Krizové zákony: Hasičský záchranný sbor, Požární ochrana: redakční uzávěrka*. Ostrava: Sagit. ÚZ, 2021. ISBN 978-80-7488-497-9.

KROUPA, Miroslav. *Chování obyvatelstva v případě havárie s únikem nebezpečných chemických látek*. Praha: Ministerstvo vnitra – generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2004. ISBN 80-86640-23-X.

KROUPA, Miroslav a Milan ŘÍHA. *Integrovaný záchranný systém*. 4.aktual. vyd. Praha: Armex. Skripta pro střední a vyšší odborné školy, 2011. ISBN 978-80-87451-01-4.

LEPEŠKA, Jaroslav. *Viš odkud voláš o pomoc na tísňovou linku 112?* Praha: GŘ HZS ČR, 2008. ISBN 978-80-86640-98-3

LINHART, Petr. *Ochrana obyvatelstva v České republice*. [online]. © 2004 [cit.2023-01-20]. Dostupné z: <https://hzscr.cz/clanek/pojmy-1-cast.aspx?q=Y2HUDW09NQ%3d%3d>

KOLEKTIV AUTORŮ. *Ochrana obyvatelstva a krizového řízení: skripta*. Praha: Ministerstvo vnitra – Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky, 2015. ISBN 978-80-86466-62-0.

LOŠEK, Václav. *Integrovaný záchranný systém*. Uherské Hradiště: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2013. ISBN 978-807-4542-879.

Mapy.cz, © Seznam.cz, a.s. [online]. © 2023 [cit.2023-01-20]. Dostupné z <https://mapy.cz/zakladni?q=Olomouc%20palackého&x=17.24529990&y=49.5955217&z=18>

Kolektiv autorů. *Modul G; integrovaný záchranný systém a požární ochrana*. Praha: Tiskárna Ministerstva vnitra, 2020. ISBN 978-80-7616-071-2.

Kolektiv autorů. *Modul J – Ochrana obyvatelstva a krizové řízení*. Praha: Tiskárna Ministerstva vnitra, 2019. ISBN 978-80-7616-042-4.

MINISTERSTVO VNITRA – Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky. *Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030* [online]. © 2013 [cit.2023-01-20]. Dostupné z <https://www.hzscr.cz/soubor/koncepce-oo-2020-2030-pdf>

MINISTERSTVO VNITRA – Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky. *Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2025 s výhledem do roku 2030* [online]. © 2020 [cit.2023-01-20]. Dostupné z <https://www.hzscr.cz/soubor/koncepce-oo-2025-2030-pdf>

MINISTERSTVO VNITRA – Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky. *Zpráva o stavu ochrany obyvatelstva v České republice 2018* [online]. © 2018 [cit.2023-01-20]. Dostupné z <https://www.krizport.cz/soubory/data/dokumenty/zprava-o-stavu-obyvatelstva-v-ceske-republice>

MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Bezpečnostní strategie*. Praha, 2015. ISBN 978-80-7441-005-5.

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Povodeň 1997*. Povodí Moravy [online]. © 2010 [cit.2023-01-20]. Dostupné z: www.pmo.cz/cz/uzitecne/povoden-1997

OBŠIL, Vladimír. *Na klinice zubního lékařství hořelo, ale jen cvičně*. Fakultní nemocnice prověřovala evakuační postupy. [online]. © 2022 [cit.2023-01-20]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/zubni.fnol.cz/>

OBŠIL, Vladimír. *Na klinice zubního lékařství hořelo, cvičně*. Fakultní nemocnice prověřovala evakuační postupy. [online]. © 2022 [cit.2023-01-20]. Dostupné z: <https://zubni.fnol.cz/novinky/na-klinice-zubniho-lekarstvi-horelo-cvicne-fakultni-nemocnice-proverovala-evakuacni-postupy>

SADÍLEK, Zdeněk, PÁLKOVÁ, Barbora, KALAMÁR, Štěpán. *Krizové řízení a Integrovaný záchranný systém*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2019. ISBN 978-80-7408-192-7.

REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada Publishing, a.s. 2009. ISBN 978-80-247-3006-6.

RICHTER, Rostislav. *Slovník pojmů krizového řízení*. Praha: Ministerstvo vnitra generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2018. ISBN 978-80-87544-91-4.

ŘEHÁK, David, MARTÍNEK, Bohumír, RŮŽIČKOVÁ, Petra. *Ochrana obyvatelstva v kontextu aktuálních bezpečnostních hrozeb*. Ostrava: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2015. ISBN 978-80-7385-169-9.

KOLEKTIV AUTORŮ. *Ústava ČR, Listina základních práv a svobod: redakční uzávěrka*. Ostrava: Sagit. ÚZ, 2021. ISBN 978-80-7488-475-7.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

CHS – Centrální hasičská stanice

ČR – Česká republika

HS – hasičská stanice

HZS OLK – Hasičský záchranný sbor Olomouckého kraje

HZS ČR – Hasičský záchranný sbor České republiky

GŘ HZS ČR – Generální ředitelství hasičského záchranného sboru České republiky

IZS – Integrovaný záchranný systém

OO – ochrana obyvatelstva

OPIS – Operační a informační středisko

PVČ – Preventivně výchovná činnost

KOPIS – Krajské operační a informační středisko

MV – Ministerstvo vnitra

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 - Základní a ostatní složky integrovaného záchranného systému České republiky (vlastní, 2023)	16
Obrázek 2 - Struktura IZS a vazba na prvky krizového řízení (vlastní, 2023)	22
Obrázek 3 - Organizační struktura Hasičského záchranného sboru Olomouckého kraje (vlastní, 2023)	27
Obrázek 4 - Struktura Hasičského záchranného sboru Olomouckého kraje (vlastní, 2023)	28
Obrázek 5 - Analýza oblasti „Výchova a vzdělávání“ Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030 (Hasičský záchranný sbor ČR, 2013)	38
Obrázek 6 - Exkurze u Hasičského záchranného sboru Olomouckého kraje, krajské ředitelství – zrakově postižené obyvatelstvo (vlastní, 2023)	40
Obrázek 7- beseda v Mateřské školce Tršice (vlastní, 2023)	41
Obrázek 8 - Taktické cvičení jednotek požární ochrany (Obšil,2022)	45
Obrázek 9 - Taktické cvičení jednotek požární ochrany (Obšil,2022)	45
Obrázek 10 - Taktické cvičení jednotek požární ochrany (Obšil,2022)	45
Obrázek 11 - Situační plánec umístění Kliniky zubního lékařství v Olomouci (Mapy.cz, © Seznam.cz, a.s. 2022)	46
Obrázek 12 – Týden v nedatovaném diáři (vlastní, 2023)	62
Obrázek 13 – Poznámkový list v nedatovaném diáři (vlastní, 2023)	63
Obrázek 14 – Preventivně výchovné téma v nedatovaném diáři (vlastní, 2023)	64

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 - Katastrofální povodeň na Moravě v roce 1997 (vlastní, 2023).....	14
Tabulka 2 - Zásahy v důsledku živelních pohrom (vlastní, 2023).....	32
Tabulka 3 - Základní ukazatele požárů (vlastní, 2023)	32
Tabulka 4 – Checklist (vlastní, 2023).....	58
Tabulka 5 - Parametry návrhového nedatovaného diáře. (vlastní, 2023)	62

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 – Jaký je Váš věk? (vlastní, 2023).....	50
Graf 2 – Vaše nejvýše dosažené vzdělání? (vlastní, 2023).....	50
Graf 3 – Jaká je vaše pozice v zaměstnání? (vlastní, 2023)	51
Graf 4 - Zúčastnili jste se v minulých pěti letech školení/vzdělávání v oblasti požární ochrany? (vlastní, 2023)	51
Graf 5 - Přínos získaných poznatků pro moji praxi, můj život? (vlastní, 2023).....	52
Graf 6- Odborná úroveň lektora? (vlastní, 2023)	52
Graf 7 - Prezentační dovednosti lektora? (vlastní, 2023)	53
Graf 8 - Organizační zajištění akce? (vlastní, 2023)	53
Graf 9 - Vaše osobní zhodnocení akce? (vlastní, 2023)	54
Graf 10 - Znáte všeobecné zásady v případě vzniku požáru? (vlastní, 2023)	54
Graf 11 - Znáte čísla tísňového volání? (vlastní, 2023).....	55
Graf 12 - Víte, jak použít přenosný hasící přístroj? (vlastní, 2023)	55
Graf 13 - Máte doma nainstalovaný detektor kouře? (vlastní, 2023)	56

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Prezentace PowerPoint

